

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDJEL:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

Deutsche Gegenangriffe bei Antwerpen

Luneville und Bruyeres Brennpunkte schwerer Kämpfe — Starke deutsche Kampfgruppe sprengte Umklammerung südöstlich Belgard — Stärkere rumänische und sowjetische Kräfte östlich Szolnok eingeschlossen — Erbitterte Schlacht im ostpreussischen Grenzgebiet dauert an — Frontverkürzung bei Tilsit

Aus dem Führerhauptquartier, 22. Okt. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

In Holland verhinderten unsere seit Wochen ununterbrochen kämpfenden Truppen auch gestern tieferen Einbrüche im Brückenkopf an der äusseren Westerschelde, nachdem es dem Feind gelungen war, in den Ort Breskens einzubringen.

Nordöstlich Antwerpen setzte der Feind seine starken Angriffe fort. Neuerangeführte eigene Verbände sind zum Gegenangriff gegen die in unsere Stellungen eingedrungenen Kanadier angetreten.

Nordwestlich Turnhout scheiterten feindliche Angriffe. 13 Panzer wurden abgeschossen.

Im Raum von Würselen geht der erbitterte Kampf um Bunkerstellungen weiter. Durch eigene Gegenangriffe wurde der Feind aus mehreren Bunkergruppen wieder geworfen. Gefangene eingebracht und eingeschlossene eigene Besatzungen wieder befreit.

Die Räume östlich Luneville und bei Bruyeres am Westrand der nördlichen Bogen sind weiterhin Brennpunkte schwerer Kämpfe. Angriffe feindlicher Regimenter konnten in einigen Abschnitten unsere Gefechtsvorposten zurückdrücken. Um einzelne Einbruchstellen sind Gegenangriffe im Gange. Bei Cornimont wurde eine beherrschende Höhe zurückerobert.

Bei einem Vorstoss im westlichen Vorfeld von Dürenkirchen wurden kanadische Panzer abgeschossen, Gefangene und Beute eingebracht. Auch Lorient meldet erfolgreiche eigene Stosstruppenunternehmungen.

Der V. I-Beschuss Londons dauert an.

Unsere Truppen in Italien haben wiederum sämtliche Angriffe der Nordamerikaner im Raum von Vergato zerschlagen. Auch feindliche Angriffe nördlich und östlich Liano scheiterten.

Britische Angriffe gegen unsere neuen Stellungen beiderseits Cesena blieben im Abwehrfeuer liegen. 9 Panzer wurden vernichtet.

Bei der Abwehr feindlicher Luftangriffe schoss Flakartillerie in Italien in den beiden letzten Tagen 25 anglo-amerikanische Flugzeuge ab.

Verstärkungstruppen der Kriegsmarine versenkten in der Bucht von Rapallo ein britisches Schnellboot und beschädigten zwei weitere.

Eine starke deutsche Kampfgruppe hat die sowjetische Umklammerung südöstlich Belgrad gesprengt und die Verbindung mit unseren Linien westlich der Stadt wiederhergestellt.

In Südungarn drangen feindliche Angriffsspitzen westlich der Theiss bis Baja an der Donau vor. Bei den erfolgreichen Angriffskämpfen im Raum östlich Szolnok haben deutsche und ungarische Truppen stärkere rumänische und sowjetische Kräfte eingeschlossen. Ihre Vernichtung ist im Gange. Bisher wurden 4300 Gefangene eingebracht, darunter der Kommandant der 4. rumänischen Infanteriedivision mit seinem Stab. 270 Geschütze, 290 Fahrzeuge und mehrere Eisenbahnzüge wurden erbeutet oder vernichtet. Die blutigen Verluste des Feindes sind hoch.

Zwischen der mittleren Theiss und dem Szamos dauern die schweren Kämpfe an.

Angriffe der Bolschewisten westlich des Duka-Passes wurden, bis auf einen inzwischen abgeriegelten Einbruch abgewiesen. Unsere Truppen brachten im Narew-Brückenkopf bei Seroc erneute feindliche Angriffe zum Stehen und beseitigten bei Rozan die am Vorlage entstandenen Einbruchstellen im Gegenangriff.

In der Schlacht im ostpreussischen Grenzgebiet wurde beiderseits der Rominer Heide mit grosser Erbitterung gekämpft. Einzelne durchgestossene Panzer des Sowjets wurden bei Goldap und südlich Gumbinnen aufgefunden. Beiderseits Ebenrode scheiterten feindliche Durchbruchversuche.

Schlachtflieger und Flakartillerie der Luftwaffe fügten den sowjetischen Angriffskolonnen hohe Ausfälle zu und schossen 40 Panzer ab. Beiderseits Tilsit setzten wir uns unter harten Kämpfen zur Frontverkürzung auf das Südufer der Memel ab.

In Kurland scheiterten auch gestern alle örtlichen feindlichen Angriffe. Auf der Landenge zur Halbinsel Sworbe konnten die Bolschewisten nach wechselvollen Kämpfen geringe Geländegewinne erzielen.

Beiderseits der Eismeerstrasse und im norwegischen Grenzgebiet dauern die Kämpfe an. Umgehungsversuche nachdringender sowjetischer Kampfgruppen wurden verhindert.

Bei der Abwehr zahlenmässig überlegener Kampf- und Schlachtflieger kam es dort zu heftigen Luftkämpfen, in denen unsere Jagdflieger 31 Abschüsse erzielten.

In norwegischen Gewässern schossen Sicherungsfahrzeuge deutscher Geleite im Verlauf harten Gefechte ein feindliches Schnellboot in Brand und beschädigten mehrere andere. Anglo-amerikanische Flugzeuge warfen in der vergangenen Nacht vereinzelt Bomben in Südost- und Westdeutschland.

Amerische izkrcevalne operacije na Filipinih

Silni boji v severnovzhodnem delu otoka Leyte — Vedno večji uspehi japonskega letalstva

Tokio, 21. okt. V Tokiju razpolagajo trenutno le z zelo kratkimi vestmi o najnovejšem sovražnikovem izkrcanju na Filipinih. Japonski glavni stan je v soboto popoldne objavil, da so se pričele izkrcavalne operacije pri glavnem mestu otoka Leyte, Talcovanu, in da so se razvili z izkrcanji nasprotniki siloviti boji. V vojaškem komentarju o tej novi nasprotnikovi izkrcavalni ofenzivi je opozoril bivši japonski vrhovni poveljnik na Filipinih general Homma, zavojevalec polotoka Batanga in utrbe Corregidor, da obstojajo Filipini iz 7000 otokov. »Samo po sebi je nemogoče,« je dejal general Homma, »preprečiti sovražnika, da se ne bi na nekaterih otokih izkrcal, čeprav pa bi nekateri filipinski otoki padli v sovražnikove roke, ne bodo sovražniki nikdar zavzeli Filipinov, dokler bomo imeli mi tamkaš je čete in letala.«

Tokio, 21. okt. Na Filipinih so zadali Japonci sovražniku, ki je podvzel v petek nadaljnja izkrcanja in sedaj napreduje v severnovzhodnem delu otoka Leyte, težke izgube. Japonska posadka na otoku je prodrla v protinapadu globoko v sovražnikovo izkrcavalno. V petek so izvedle japonske čete silne nočne napade in zadale sovražnikovim četam nadaljnje težke izgube. Na tem področju so se izkrcali deli ameriškega mornarškega zbora. Japonsko letalstvo je potopilo ali poškodovalo deset sovražnikovih vojni ladij, ki so vdrle v vodovje otoka Leyte. Med temi ladjami sta dve nosilki letal in dve bojni ladij.

Opustošenje v Aachnu

Berlin, 21. okt. Z uradne strani kategorično demantirajo britanski poročila, da je nemško topništvo usmerilo sedaj svoje celi na Aachen in da zato ni izkrcalo, da bo uničena znana aachenska katedrala s poslednjim pooblaščenjem Karla Velikega. Aachen je angloameriško letalstvo in ameriško topništvo že skoraj popolnoma porušilo. Kakor ugotavljajo na nemški strani, polizkušajo Britanci s to trditvijo samo zabrisati pred svetovno javnostjo jasno ameriško krivdo za uničenje starega nemškega cesarskega mesta z njegovimi častiljivimi spomeniki.

Berlin, 22. okt. Kakor je zvedel DNB naknadno o boju za Aachen, je bila ena najmočnejših trdnjav nemškega odpora posadka gore Lous. Sovražnik je z osredotočenimi silami in s podporo močnega topniškega ognja napadal posadko na gori, vendar ni mogel kljub velikim izgubam pridobiti niti pete zemlje. Nemci sploh niso odgovorili na pozive k predaji. Neko radijsko sporočilo z gorske postojanke Lous javlja kratko: »Mi držimo dalje.«

Zatamnitev od 17.30 do 6.10

Veleposlanik Bergen umrl

Berlin, 21. okt. Veleposlanik v p. v. Bergen je umrl 7. oktobra v Wiesbadnu. Bergen, ki je bil rojen 30. oktobra 1873 v Bangkoku (Tajsko), je stopil v službo zunanjega ministrstva leta 1895. Od 1919 do njegove upokojitve v septembru 1943 je bil kot poslanik in kasneje kot veleposlanik zastopnik Nemčije pri Vatikanu.

Predsednik turkestankega odbora pri ministru Rosenbergu

Berlin, 21. okt. Državni minister Rosenberg je sprejel predsednika narodno-turkestankega enotnega odbora Veli Kajum-bana. Ta je poročal o boju turkestan-skih prostovoljskih oddelkov, ki se borijo že leta ramo ob rami z nemško vojsko za osvoboditev svoje domovine, in o delu številnih Turkestancev v nemškem vojnem gospodarstvu. Predsednik je podal zagotovilo, da se bodo borili Turkestanci proti boljševizmu le zmagovitega konca vojne na strani Nemčije skupno z ostalimi narodi Sovjetske zveze za svobodo svoje domovine ter je izročil državnemu ministru vrsto del, ki obravnavajo razvoj turkestankega osvobodilnega boja. Državni minister je izrazil predsedniku in turkestan-skemu narodu svojo zahvalo za doprinos v tem velikem boju.

Novo razočaranje sovražnikov Nemčije

Berlin, 21. okt. Več berlinskih listov se bavi z odmevom, ki ga je zbudila napoved nemške ljudske vojske v inozemstvu. »Völkischer Beobachter« vidi v ljudski vojski odgovor Morgenthauu in ugotavlja, da predstavlja razočaranje za sovražnika. List piše nato: »V temnih naznačitvah je izrazil Churchill v svojem zadnjem govornem pričakovanju, da bo morda le še kak nemški napad slabosti končal vojno, ki postavlja sedaj Anglijo istočasno v Evropi in v vzhodni Aziji pred najtežje naloge in žrtve. Zato je angleški tisk z ustanovitvijo ljudske vojske kot mogočnega odgovora na uničevalne načrte tem bolj prizadel. L. 1918. se je nemški narod pustil zape-ljati v past. L. 1944. pa spričo masčevalnih in uničevalnih nasprotnikov šele prav na-rasča njegova sila in nudi vsako roko, da bi zaščitil Nemčijo in postavil uničevalni volji sovražnika še močnejšo voljo naj-večjega zapadnega naroda po obstoju. Ali hoče Morgenthau uničiti nemški narod z lakoto in stisko ali pa Eden zaslužniti in gnajati, je v bistvu vse eno. Ljudska vojska predstavlja neučimljivo bojno napo-ved tem načrtom, ki so bili narejeni brez krčmarja.«

»Deutsche Allgemeine Zeitung« pravi, da predstavlja odmev zavezniškega tiska neprostovoljno priznanje veliki silovitosti in udarni moči, ki jo nasprotniki pripisu-jejo nemški ljudski vojski.

Revolucija v Guatemali

Zeneva, 21. okt. Govorice o revoluciji v Guatemali so se ojačile. Panameriška le-talska družba je objavila po Reuterjevi vesti, da ne smejo v mestu Guatemala pri-stati nikakoli letala in da je dobilo letalo, ki je hotelo leteti iz Guatemale v New Or-leans, nalog, naj pristane do nadaljnega v Managui. Neke nadaljnja vest pravi, da je Panamerican Airways ustavil vse vmes-ne pristanke v Guatemali spričo nemirnih razmer. Letala letajo sedaj iz Mehike na-ravnost in Salvador in obratno. Baje so na letališču v Guatemali boji.

Stockholm, 21. okt. Vzemirlije vesti o revoluciji v Guatemali je poslanik te dr-žave v Washingtonu, Cabrera, z vsem po-udarkom demantiral. Dejal je, da vlada ni v težkočah in da je v deželi vse mirno in da nima nikakih drugačnih poročil.

Zeneva, 21. okt. Kljub pomirjivi izjavi poslanika Guatemale v Washingtonu se množijo poročila, da je izbruhnila v Gua-temali revolucija in da je tamkajšnji po-ložaj zelo resen. Po poročilu neke južno-ameriške poročevalske agencije so baje že sestavili novo začasno vlado. Boji v Gua-temali še trajajo. Doselej javljajo, da je bilo ubitih in ranjenih okrog 1000 ljudi. Po ne-kem drugem južnoameriškem poročilu so odstranili pri nemirih v Guatemali povelj-nika posadke generala Frederico Ferrado in prisilili začasnega predsednika, da je iz-obešil belo zastavo na predsedniški palači.

Vigo, 21. okt. Kakor javlja agencija Reuter iz Newyorka, so v novi guatemal-ski vladi stotnik Jacobo Arben, major Arans in George Toriello.

Državarska vojna v Hondurasu

Stockholm, 21. okt. V Hondurasu divja baje državljanska vojna, ker so vkorakale v deželo iz Salvadorja, Guatemale in Ni-karagve štiri revolucionarne armade v ja-kosti 5000 moči. To vest je dobil Reuter baje iz zanesljivih virov in od nekega po-nika, ki se je pravkar vrnil iz Honduras. Poročilo pravi, da so revolucionarji odlo-čeni, da odstranijo predsednika Tiburcia Carriasa, ki je že 11 let diktator in ki je postal proti upornikom armado 3000 voja-kov in policajev. Predsednik je nadalje grozil civilnemu prebivalstvu in onim, ki ne bi izvrševali svoje službe, z ustretilvi-jo. Smatrajo, da nameravajo postaviti re-volucionarji za predsednika pisatelja He-lodora Valla, ki živi že več let v izgnan-stvu v Mehiki.

Pomanjkanje industrijskih surovin na Finskem

Amsterdam, 21. okt. Bruselski župan je pozval v petek Veliko Britanijo, naj pošlje bruselskemu prebivalstvu živila. Izjavil je, da primanjkuje živil v Belgiji trem do štiri-m milijonom prebivalcev. Že dve ali tri tovarne ladje, natovjene z živilom, bi lahko rešile Belgijo. Glede na veliko govorice, da Anglija ne bo pomagala, je res zelo po-nižno, kar zahteva bruselski župan za rešitev belgijskega prebivalstva pred smr-tjo zaradi lakote.

Nemški protinapadi pri Anversu

Luneville in Bruyeres žarišči težkih bojev — Močna nemška bojna skupina je razbila obkoljevalni obroč južnovzhodno od Beograda — Vzhodno od Szolnoka obkoljene močnejše rumunske in sovjetske sile — Nadaljuje se ogorčena bitka na vzhodnopruskem obmejnem ozemlju — Skrajšanje bojiščne črte pri Tilsitu

Führerjev glavni stan, 22. okt. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil ob-javlja:

Na Nizozemskem so naše že tedne neprestano se boreče čete tudi včeraj pre-prečile globlje vdore na predmostje ob-zunanji zapadni Seldi, potem ko se je sovražniku posrečilo vdreti v kraj Bre-skens.

Severnovzhodno od Anversa je nadalje-val sovražnik močne napade. Novo dave-ni lasni oddelki so prešli v protinapad proti Kanadcem, ki so vdrli v naše poso-janke.

Severnozapadno od Turnhouta so se iz-jalovili sovražnikovi napadi. Uničili smo 13 oklopnikov.

Na področju Würselen se nadaljujejo ogorčeni boji za utrjene postojanke. Z lastnimi protinapadi smo vrgli sovražnika zopet iz več utrjenih postojank, zajeli ujetnike in zopet osvobodili naše obkolje-ne posadke.

Področja vzhodno od Luneville in pri Bruyeresu ob zapadnem robu severnih Vozgov so nadalje žarišča težkih bojev. Sovražnikovi polki so s svojimi napadi v nekaterih odsekih potisnili nazaj naše prednje straže. Za posamezne vdore so v teku protinapadi. Pri Cornimontu smo z v-zeli zopet neko obvladajočo višino.

Med sunkom v zapadne predinjavke postojanke Dunkerqua smo uničili kanad-ske oklopneke ter zajeli ujetnike in plen. Tudi iz Lorienta javljajo o uspešnem de-lovanju lastnih napadalnih skupin.

»V L« omenja na London se nadaljuje. V Italiji so naše čete na področju Ver-gata zopet razbile vse napade Američanov. Izjalovili so se tudi sovražnikovi napadi severno in vzhodno od Liana.

Britanski napadi proti našim novim po-stojankam na obeh straneh Cesena so se zrušili v obrambnem ognju. Uničili smo 3 oklopnikov.

Med obrambo sovražnikovih letalskih napadov je sestrelilo protiletalsko topniš-tvo v Italiji v obeh poslednjih dneh 25 angloameriških letal.

Prednje straže vojne mornarice so po-topile v zalivu Rapalla britanski brzi bojni čoln in poškodovala dva naletalja.

Močna nemška bojna skupina je razbila sovjetski obkoljevalni obroč južnovzhodno od Beograda in vzpostavila zvezo z našimi črtami zapadno od mesta.

Nemiri ob francosko-španski meji

Bern, 21. okt. Na vsem zasedenem fran-coskem ozemlju ni z izjemo Lyonsa več no-benega španskega konzulata, javlja dopis-niki lista »Tribune de Geneve«. Vse konzula-te so zavzele z nasokom dobro oboro-žene in opremljene španske boljševiške čete. Španski uradniki so morali ponoči in v megli zbežati. Nato so poslali boljševiški španci v Pariz odposlanstvo, ki je pozvalo degaulistično vlado, naj prizna nove konzule, ki so jih postavili boljševiki. Zenev-ski list pravi, da ni dvoma, da predstav-ljajo ta nasilja na francoskem ozemlju le uvod v komunistično invazijo Španije sa-me. De Gaulleova vlada gleda na to počet-je španskih boljševikov popolnoma brez moči, kar je jasno razvidno iz poročila Ze-nevskega lista.

Lizbona, 21. okt. Boljševiki z narašča-jočo aktivnostjo rovarijo proti Francu in Salazarju. Portugalski in španski boljšev-iki agitirajo sedaj predvsem s krilatice, da mora biti do 25. obletnice moskovske revolucije dosežena odločilna zmaga v Španiji in na Portugalskem. Boji ob fran-coski meji so še bolj podnetili rovarjenje v notranjosti Španije in Portugalske. Por-tugalski komunisti so izjavili, da so pri-pravljeni podpreti špansko državljansko vojsko in jo po možnosti presaditi tudi na Portugalsko. Zato zasledujejo v Španiji z veliko zaskrbljenostjo delovanje sovjet-skih elementov na oni strani francosko-španske meje, kjer zbiraajo boljševiki svoje sile in hočejo tudi sestaviti neko novo vlado. Vedno bolj jasno postaja, da De Gaulle ne more več obvladati položaja na jugu Francije. Tudi madridski večerni list »Madrid« je tega mnenja in piše, da fran-coske oblasti praktično nimajo nobene možnosti, da bi posegle v te razmere, ker so prešibke ali pa jih sploh ni. Londonski »Times« prinaša poročilo iz južne Fran-cije, da je južnofrancosko področje popo-lnoma odrezano od osrednje vlade v Pa-

rizu. Vsa južna Francija je prišla pod nad-zorstvo odporniških skupin, med katerimi je več tisoč sovjetskih Špancev.

Madrid, 21. okt. Po poročilih iz Barce-lone, se špansko prebivalstvo na obmejni-ozemljih Katalonije in Novare z navduše-njem javlja oblastem na razpolago za obrambo proti boljševiškim terorističnim napadom. Tako je zahtevala velika mno-žica v nekem katalonskem mestu, ki je bilo večkrat omenjeno v pretekli držav-ljanski vojni, orožje, da bodo nastopili proti boljševikom. Tudi v Pampleni, ki je tudi preževala grozote državljanske vojne, je zahtevalo prebivalstvo, naj ga oboro-žijo.

Francoski, ki so pribežali pred boljševiki v Barcelono, označujejo razmere v južni Franciji kot kaotične in soglasno izjavlja-jo, da nimajo trpel pod nemško zasedbo no-bene bade.

Madrid, 16. okt. Španski tednik »Espana« piše, da vpliva zadržanje sovjetsko-španskih vojni zločincev v južni Franci-ji zelo slabo na francosko-španske odnose. Španija je pričakovala, da se bodo fran-coske oblasti drugače zadržale glede tega vprašanja, pričakovanja pa se žal niso iz-polnili. Sovjetsko-španski vojni zločinci so zasedli večje število španskih konzula-tov v Franciji. Ponovno so vdrli sovjetski španci na špansko ozemlje in prekršili osnovne določbe mednarodnega prava. Na-dalje izjavlja članek, da lahko zaradi tak-šnih dejanj močno trpi ugled de Gaulle-ve vlade.

Stockholm, 21. okt. Kakor javlja agen-cija Reuter, so španske oblasti zaprle fran-cosko-špansko mejo, ker so jo španske ko-munistične tolpe večkrat prekrčile. Na mednarodnem mestu med Iranom in Hen-dayem so ustavili ves promet. Prav tako počiva ves železniški promet med obema krajema.

Nemiri zaradi pomanjkanja živil v Palermu

Stockholm, 21. okt. V Palermu so bili zaradi pomanjkanja živil veliki nemiri. Med temi nemiri so čete izdajalske itali-janske vlade v soboto zopet streljale na obupano množico. Na trgu v Palermu je eksplodirala bomba.

Kako je delal Badoglio za lastni žep

Milan, 21. okt. V postopku proti guver-nerju Bance d'Italia, ki je bil obsojen na 30 let ječe, so poročili republikanskega radija odkrili, da si je Badoglio neupravičeno prisvojil velike vsote, katerih velik del je premenjal v švicarske franke. Tako je dal Badoglio po državnem prevratu ta-ko preplati »na račun šefa vlade«, kar je bil sam, 22,9 milijonov lir, določenih za javna dela na računu Mussolinijevega za-sobnega tajnika, in 970.000 lir z nekega drugega računa za dobrodelne namene. Na njegov nalog je nato italijanski devizni urad 30. julija, 3. avgusta in 4. septembra kupil za Badoglia skupno en milijon švi-

carskih frankov. Republikanski radlo ugo-tavlja, da si je Badoglio v 45 dneh svoje vlade prisvojil 14,4 milijona lir v gotovini ter en milijon švicarskih frankov.

Nezadovoljstvo z De Gaullem

Zeneva, 21. okt. Britanski tednik »Eco-nomist« nasprotuje obtožbam, ki jih je naslovil de Gaulle v svojem poslednjem govoru na Anglomericane zaradi pomanj-kljive pomoči Franciji. List očita de Gaul-lu, da je šel s svojimi obtožbami predaleč. S svojimi namigavanji, da je sebičnost za-veznikov kriva sedanjih gospodarskih tež-koč Francije, »je v zmoči«. »Economist« pripominja k temu grozote, da se mora de Gaulle zavedati, da bo s takšnimi ob-tožbami izgubil naklonjenost Anglomeri-čanov.

Horthy odpotoval v Nemčijo

Budimpešta, 21. okt. Bivši državni upra-vitelj admiral Horthy je zapustil s svojo rodino v spremstvu generalnega poročni-ka Vattaya, dosezanega šefa vojaške pi-sarne, in generalnega majorja Brunssika v posebnem letalu Budimpešto in se po-dal v Nemčijo.

Od sobote do nedelje

Ljubljana, 22. oktobra

Nedelje minevajo pri nas kaj enolično. Kronika je prazna, nezanimiva. Skromna kulturna ali športska prireditve, ki se poseben dogodek, ki vedno najde odmev pri občinstvu, v tem pogledu so privedli do lahkega veselja. Hvaležni in zadovoljni pa so tudi meščani, če najdemo malo razvedrila in zabave, saj so časi, ki v njih živimo, tako težki in resni, da je kratka sprememba nujno potrebna. Zato se ne sme čuditi, če so kinematografi in gledališča vedno prenapolnjeni, čeprav si je treba vstopnice, zlasti za nedeljske predstave, naravnost priboriti. Saj se družabno življenje, razen v družinskem krogu, razvija poglavito v imenovanih zabaviščih. Pa tudi s finančnega vidika sta kino in gledališča najbolj primerna lokala za ljudi s povprečnimi dohodki, ki jih je v našem mestu ogromna množina. Nedeljska zabava v kinu ali gledališču je torej za sodobnega meščana najlažje dosegljiva.

Se eno zatočišče imamo, kjer lahko prosto nedeljsko popoldne prebijemo s majhnim denarjem — kavarno. In zato so tudi vedno dobro obiskane. Včasih težko dobiš prostor. Nekateri gostje pridno pregledujejo ilustracije ali čitajo poročila z bojišč, drugi pa imajo svojo zabavo z opazovanjem sosedov in razgledom na ulico. Skromno je takšno razvedrilo, za nekaj časa te pa le reši iz ubijajočih vsakdanjih slabih.

Dvoje umetnostnih razstav

Ljubljana, 22. oktobra.

Znani in priznani upodabljalec profesor Milan Radin, ki je lansko jesen priredil v Obersnelovi galeriji prvo kolektivno razstavo svojih del, je spet stopil pred našo javnost z zanimivo in pestro zbirko svojih najnovejših stvaritev.

Sedanja razstava M. Radina, prirejena v izložbah Kosovega salona v prehodu nebotičnika, obsega 13 podob, odličnih figurativnih kompozicij in prepričljivih portretov. Vsa razstavljena dela se odlikujejo po svojevrsni živahnosti, resnični učinkovitosti in neprisljivosti, ter nudijo osvežujočo spremembo.

Prof. Milan Radin se je rodil v Novem mestu. Spetkeča se je posvetil arhitekturi, ki jo je študiral na Dunaju. Kmalu nato pa je študij prekinil in prešel k upodabljatstvu, ki ga je že dalj časa močnejše privlačevalo kakor pa tehnika. Vendar je dokončal tehnični študij in se je šele po prejemu inženirske diplome popolnoma predal upodabljatstvu. To lepo umetnost je študiral v Beogradu v ateljeju Jovana Bijičevića. Izpopolnjeval se je tudi v tujini. Leta 1930. se je prvič z uspehom udeležil skupne razstave beogradskega umetnikov v paviljonu »Cvijete Zuzorić«. Leta 1938. je svoja dela ponovno razstavil v Beogradu na jubilejni razstavi vseh umetnikov bivše Jugoslavije.

Od maja meseca leta 1941. živi in upodablja v Ljubljani, kjer je med drugim dovršil nad 70 učinkovitih portretov. Poleg portreta mu je zelo pri srcu figurativno upodabljatstvo.

V zgornjih prostorih Obersnelove galerije na Gosposvetski cesti je priredil svojo peto samostojno in prvo kolektivno razstavo mladi upodabljalec Miloš Sušter.

Grčija jadra v boljše vizem

Amsterdam, 21. okt. Angleška poročevalska služba objavlja podrobnosti o zborovanju v Atenah, na katerem je govoril predsednik grške begunske vlade Papandreu. Po teh poročilih je zahteval Papandreu za Grčijo ne le Dodekanes in severni Epir (južno Albanijo), marveč tudi severni del Cipra in obsežno bolgarsko ozemlje. Istočasno je poročala angleška poročevalska služba, da je objavil grški begunski kralj radijsko poslanico grškemu narodu. V poslanici je izjavil med drugim, da se zaveda težke naloge, ki jo ima pri obrambi svojih narodnih pravic.

Lizbona, 21. okt. Agencija Reuter je objavila poročilo o tako zvan: »proslavi osvoboditve v Atenah«. Njene znanje okolnosti kažejo vedno bolj naraščajočo boljše vizem. Poročilo pravi, da je zbrana množica večkrat preklicala govor ministrskega predsednika s klici: »Nedemo kralja marveč ljudsko vladavo, nadalje s klici: »EAM!«. Po govoru se je razvil prepoved o katerem je zabeležil dopisnik agencije Reuter: »Ves sredo je bila učinkovita demonstracija za zavrnitev, za boljše vizem orienrirano EAM in demokracijo — prot kralju.

Na tem zborovanju je prišlo tudi do spopadov med različnimi skupinami odpornekega gibanja, pri katerih so udeleženci streljali ter metali ročne granate. Pri tem je bilo približno 30 ljudi ubitih. Približno 600 pristaev tako zbrane organizacije EDES se je nato zadrževalo v 5 hotelih v mestnem središču Aten, kjer so hoteli kljubovali nadaljnjim napadom. Kakor v Rumuniji, Bolgariji, Franciji in drugih deželah so začeli boljše vizem tudi v Grčiji preganjati prebivalstvo ter bilo na stotine ljudi aretiranih.

Paasikivi za boljše vizemacijo Finske

Stockholm, 18. okt. »Aftonbladet« objavlja razgovor s Paasikivim, ki se je ponovno izrecno zavezal za brezpogojno izpolnitev vseh sovjetskih pogojev. Paasikivi je opozoril na Stalinsvo izjavo, v kateri je dejal: »Mi se vas naravno ne bojimo, ker imamo vojaško premoč, toda svojo moč moramo ojačiti, zato je nadzorstvo nad mejami potrebno.« Paasikivi je opozoril v zvezi z boljše vizemacijo Finske, ki jo je treba pričakovati, da bi se morali Fini bolj kakor doslej zanimati za sovjetske ideje. Tejalogi naj bi služili tudi družstvu »Finsko-sovjetska zveza«, ki ga vodi on sam.

Stockholm, 18. okt. Radio Lahti javlja, da sta bila za člana zavezniške nadzorovalne komisije za Finsko imenovana italijanski polkovnik Kelley ter polkovnik Megill, ki je bil določen za vojaškega zastopnika. Za vodjo angleške delegacije pri nadzorovalni komisiji je bil imenovan stotnik Howey.

Stockholm, 18. okt. Oddelek sovjetske nadzorovalne komisije na Finskem je prišel v glavno mesto Aalandskih otokov Mariehamn.

Gostilne, ki so bile še do nedavno mikavno pribežališče mnogih Ljubljančanov so zdaj po večini prazne. Zmanjkalo je vinčka in brez njega ni da bi sedel pri mizi. Kjer pa ga še točijo po dosegljivih cenah, je ljubiteljev vinske kapljice vedno dovolj, zlasti če izsledijo kaj »boljšega«. Tako si zadnji čas lahko opazoval v smeri proti Kurji vasi nenavadno velik dotok vinskih bratov. Pravijo, da so točili vipavca, ki ga zdaj še vse bolj cenijo, ko ni več toliko cvička. Pa pustimo to, vsakdo mora priti na svoj račun.

Današnja nedelja je minila brez posebnih dogodkov. Vreme je bilo pusto in je po malem deževalo. Čeprav je jutraj ležala nad mestom gosta megla, tako da je bilo pričakovati sončnega dne, se je vreme sprevrglo in je že pred 10. dopoldne začel padati dež.

Proslava stoletnice rojstva Simona Gregorčiča

Naši najboljši recitatorji in dvoje odličnih pevcev sodelujejo na proslavi stoletnice rojstva pesnika Simona Gregorčiča. Proslava velikega poeta sončne Gorisike bo v ponedeljek ob 18 v Drami ob udeležbi predstavnikov našega javnega in kulturnega življenja. Skromno, kakor ustreza našemu času, vendar pa dostojno bo proslavila Ljubljana jubilej slavnega slovenskega pesnika.

Šiđ. S tem nastopom, ki obsega okrog 50 večjih del, pretežno krajinskih motivov iz neposredne ljubljanske okolice, se je spet predstavil naši javnosti.

Sedanja Sušteršičeva razstava predstavlja velik korak naprej. Ta napredek lahko pozorno obiskovalce takoj ugotovi, ker je razstava razdeljena prav za prav na dva dela: v glavnem razstavnem prostoru so postavljene na ogled najnoveše podobe, v stranskem pa starejše, izmed katerih so nam nekatere znane še s prejšnjih razstav.

Zbirko olj v glavnem prostoru izpopolnjujejo štiri male plastike (glavice) akad kiparja Frančiška Smerduja, uspele in dekorativno učinkujoče umetnine ter zanimiva vaza, delo keramika Srečka Kotarja.

Miloš Sušteršič se je rodil leta 1910. v Ljubljani. Risanje je začel s petimi leti. Ožjo okolico je prvič opozoril nase v drugem razredu gimnazije s svojimi ornamentami, s katerimi se je z velikim veseljem ukvarjal do četrtega razreda. Tu je doživel značilen preobrat. Mikati so ga začela tihotajta, zlasti cvetlična. V sedmem razredu se je njegovo zanimanje za upodabljajočo umetnost kakor tudi obzorje v tolikšni meri povečalo, da je začel obnavljati Groharja, Van Gogha, Cezannea in druge francoske mojstre. Kmalu potem je začel s študijem. Izpopolnjeval in klesal se je predvsem v naravi, ki mu je bila moister in šola, ter pri naših impresionistih. Nekaj časa je upodabljal s pasteli, največ njegovih podob pa je oljnih.

Prvič je stopil pred javnost leta 1942., ko je v zgornjih prostorih Obersnelove galerije postavil na ogled nekaj 30 podob obsegajočo zbirko, drugič tretjič in četrtič pa je razstavil svoja dela v izložbah Kosovega salona v prehodu nebotičnika.

Francija med Anglijo in Zedinjenimi državami

Bern, 21. okt. »United Press« je objavila vest iz Washingtona, da so washingtonski uradni krogi neugodno komentirali londonska poročila, češ da je sklenila Anglija priznati de Gaullovo vlado za začasno francosko vlado.

Dobro poučeni krogi pripominjajo, da bi bil zelo začuden, če bi Velika Britanija napravila ta korak, preden bi bila za to pripravljena tudi Zedinjene države. Odkar je Dewey močno napadel Rooseveltovo politiko napram Franciji, smatjajo v washingtonski diplomatskih krogih, da ni verjetno, da bi Ameriki pred volitvami izpremenila svoje stališče do Francije. Churchill verjetno v sedem dni trenutku ne bo storil ničesar na področju zunanje politike, kar ne bi bilo v skladu z Rooseveltovo politiko.

Obvestila Slovenskega Rdečega križa

Spremembe v poslovanju paketa od delka. Slovenski Rdeči križ je določil sledeči vrstni red za sprejemanje paketov, da s tem omogoči strankam hitrejšo oddajo. To velja od 23. oktobra 1944. dalje.

1. Za vsak paket se izpolnita dva listka (dodaj le eden), pisana razločno z natančnim naslovom, kar velja tudi za napise na paketih.

2. Brez izjeme se bodo sprejemali paketi izmenoma v dveh tedenskih skupinah po začetnih črkah naslovilencev kakor sledi:

I. skupina: A, B, C in Č v ponedeljek; D, E, F, G in H v torek; I, J in L v sredo; K v četrtek; M v petek.

II. skupina: N, O in R v ponedeljek; P v torek; S v sredo; T in U v četrtek; V, Z in Ž v petek.

Črka, ki pade na praznik, pride na vrsto na dan pred praznikom popoldne od 3. do 5. ure.

Ta razporeditev velja za prebivalce mesta Ljubljane. Prebivalci, ki stanujejo izven bloka, lahko prinašajo pakete vsak dan med uradnimi urami.

Občinstvo se ponovno opozarja, da v lastnem interesu kakor tudi v interesu naslovilencev ne daje v pakete predmetov, ki so strogo prepovedani, n. pr. pisem, časopisov itd. Paketi smejo tehtati največ 5 kg; težji paketi se bodo odklanjali.

Uratne ure so vsak delavnik razen sobote od 8. do 11. popoldne, ob petkih in dnevih pred praznikom pa tudi popoldne od 3. do 5.

Zavedajte se, da če v devetindesetdesetih primerih morda ne bo dejanskega napada sovražnih letal, se enkrat lahko zgodi, da bo zares. Zato ne teživajte usode in držite se danih navodil! Predvsem takoj po danem znaku alarma v zaklonišče!

SLOVENCİ - BERITE!

DIVIZIJSKIH GENERALIJEONARUPNIK
BOLJŠEVIZEM
ORODJEMEDNARODNEGA ŽIDOVSTVA

DOKUMENT PRETEKLOSTI!

General Rupnik svojim
častnikom

Kragujevac 1938

KNJIGO DOBITE V VSEH ZALOŽBAH

IN KNJIGARNAH

Dolčičev čas

za zatemnitev

Na podlagi odredbe vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« se mora izvajati zatemnitev v polnem polletju t. j. od 1. aprila do 30. septembra tako, da se prične eno uro po solnčnem zahodu in konča eno uro pred solnčnim vzhodom, v zimskem polletju t. j. od 1. oktobra do 31. marca pa tako, da se prične pol ure po solnčnem zahodu in konča pol ure pred solnčnim vzhodom.

Čas vsakodnevne zatemnitve se bo objavljal v dnevnem časopisu. Predpisi ki jih obsega naredba z dne 6. junija 1941, št. 42, Službeni list št. 349/46 iz 1941, ostanejo nespremenjeni.

Bekanntmachung

1.) Besitzer von Pächter von kleinen Feld- und Gartenparzellen erhalten Durchlassscheine nur bis längstens 31. 10. 44.

Bis zu diesem Zeitpunkt müssen die Feldfrüchte längst eingebracht und die Wintersaat bestellt sein. Verlängerungen über den Termin hinaus werden nicht genehmigt.

2.) Bauern und Grundbesitzer grösseren Umfangs erhalten Durchlassscheine für sich und ihre Helfer nur bis zum 15. 11. 44 und müssen bis dahin insbesondere auch ihren Bedarf an Streu und Laub eingebracht haben. Nach dem 15. 11. 44 erhält nur der Bauer selbst bezw. bei grösseren Grundstücken noch eine 2. männliche Arbeitskraft Durchlassschein für das Ausführen von Dung, Ackern und Brennholzbeschaffung.

Razglas

1.) Posestnikom ali zakupnikom manjših poljskih ali vrtnih parcel se bodo izdajale propustnice najdalje do 31. oktobra 1944. V tem času morajo biti vsi poljski prideniki pospravljeni in ozmina posejana. Prošnje za podaljšanje preko tega roka ne bodo upoštevane.

2.) Kmetom in posestnikom večjega obsega se bodo izdajale propustnice zanje in njihove pomočnike samo do 15. novembra 1944. Do tega dne morajo pospraviti potrebno količino stelje in listja ter pripekljati na dom.

Po 15. novembru 1944 dobi poljedelec sam, oziroma pri večjih zemljiščih še en pomočnik, propustnico za gnojenje njiv, oranje kakor tudi za preskrbo s kurivom.

Opozorilo hišnim lastnikom

Uprava policije — oddelk za protiletalsko zaščito opozarja vse posesnike hiš na navedbo o dopolnitvi predplov o protiletalski zaščiti, ki je razširjena na vse mestne predele Ljubljane, glede ureditve hišnih zaklonišč in izvršitve ostalih ukrepov hišne protiletalske zaščite, da v danem roku isto izvršijo. Proti kršiteljem te naredbe se bo strogo postopalo.

Zvišanje poštnih pristojbin za pisma in dopisnice

Poštna direkcija v Ljubljani razglašala, da se zviša s 23. oktobrom t. j. tuzemstva pristojbina za navadna pisma v kraljevem in medkrajevnem prometu do teže 20 gramov na 1 liro, preko 20 do 250 gramov na 2 liri, za dopisnice pa na 0.50 lire.

Objava

Prijave za odmero zgradarine za davčno leto 1945 je vlagati v času od 1. do 30. novembra 1944 pri pristojnih davčnih upravah ali pri občinah, kjer leži predmet zavezan zgradarini.

V prijavo je vpisati letno košmato najemninu, ki je pogojena na dan 1. novembra 1944 oziroma letno najemno vrednost stanovanja ali lokala, če ni dano v najem. Podatka navodila so razvidna iz oglasa, nabitega na občinski deski na magistratu in na uradni leski na davčni upravi.

Za mesto Ljubljano so napredaj zgradarinske davčne prijave pri davčni upravi za mesto Ljubljana na Vodnikovem trgu v sobi št. 13 v II nadst. za zgradbe izven območja mesta Ljubljane pri pristojnih davčnih upravah.

Izpolnjene prijave sprejema za mesto Ljubljano davčna uprava na Vodnikovem trgu št. 5/I nadst. v vložišču v sobi številka 5.

Knjige Vodnikove družbe (Vodnikova pratika 1945 in roman Lojzeta Zupanca »Pod križem« (izidele v mesecu novembru. Letošnja članarina znaša 38 lir. Ker bo naklada omejena, prosimo vse dosedanje člane, da se čimprej prijavijo svojim povernikom, novi člani pa pisarni Vodnikove družbe v Narodni tiskarni, ali pa Tiskovni zadrugi, Selenburcova 3, oziroma knjižarni Učiteljske tiskarne, Frančiškanska 6.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE DRAMA

Ponedeljek, 23. oktobra, ob 18.: Proslava 100letnice S. Gregorčičevega rojstva.
Torek, 24. oktobra, ob 18.: Jakob Ruda. Red C.

OPERA

Torek, 24. oktobra, ob 18.: Manon. Red B.

Vstopnice za proslavo 100letnice S. Gregorčičevega rojstva bodo v prodaji od danes od 10.30 dalje pri operni dnevi blagajni. Rezervirane vstopnice je dvigniti do ponedeljka do 12. ure.

Dodajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 23. OKTOBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini 7.10—9.00: Jutranji pozdrav. Vmes od 7.30 do 7.40: poročila v slovenščini. 9.00—9.10: Poročila v nemščini. 12—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini, napovedi spreda. 12.45—14.: Salonski orkester vodi A. Dermeij. 14.00—14.10: Poročila v nemščini. 14.10—15.: Vsakemu nekaj 17—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—18.30: Prenos osrednjega nemškega spreda: Pisano polje, daj ž dane volje. 18.30—18.45: Glasbena medigra. 18.45—19.: Segave besede — Fran Lipah: Vesele slike iz Ljubljane. 19—19.30: Šramel »Štrje fantije«. 19—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.: Aktualno predavanje (prenos) 20—20.15: Poročila v nemščini. 20.15—21.30: Iz opernega sveta — Wolfgang Amadeus Mozart: Odkonk iz opere »Don Juana« — Radijski orkester vodi D. M. Sijancec, sodelujejo: Val. Heybalova, sopran, Maruska Patik, sopran, Julij Betetto, bas, Boris Popov, bariton, Frd. Lunša, bas, Janez Lipušček, tenor in Mirko Dolničar, bariton. 21.30—22.: Drobni napravi. 22—22.15: Poročila v nemščini in napovedi spreda. 22.15—23.: Zdaj se prične! 23—24.: Prenos osrednjega nemškega spreda.

Kaj predvajajo kinematografi

Tednik: Priznanje nemškemu poljedelstvu. Poveljnik mornarice admirala Dönitz govori nemškemu delavstvu. Mladi mornarji so prinesli na kopno torpeda za enega moža in pripovedujejo o svojih doživljajih. Vzhodno bojišče: Bitka s tanki. Južno bojišče: Pionirji razstreljujejo mostove s uplenjenimi granatami. Zapadno bojišče: Boj s 1. angleško padalsko divizijo pri Arnhemu na Nizozemskem.

Kino Union: »Njeno življenje«. Ucielky. Menzlova filmska umetnina. V glavni vlogi Paula Wessely.

Kino Matica: »Ples s cesarjem«. Zabavni film. V glavnih vlogah: Marika Rokk in Wolf Albach Retty.

Kino Slog: »Med Hamburgom in Haitijem«. Film domotožja in ljubezni. Nastopajo Gustav Knuth, Gisela Uhlen i. dr.

Kino Meste: »Vizija na jezeru«. V glavni vlogi Pal Javor.

K—O:

Premiera

»Ju—hu—hu! Zepet je sobota! Oj, Sirena, stoji mi tudi danes ob strani!«, tako je pozdravljala desetletni Mihec krasno sobotno jutro, ko se je odpravil na šolo.

Cel možak je že naš navihaneček. Posebno v našem predmestju slovi nakočli. Saj ni pet hiš daleč tako sretnega lutkarja, ki bi privlačil tolikšne trume hvaležnih mladih gledalcev, kadar njegov Pavliha razgraja in zabava gledalce na sprotno urejeni pozornosti na domačem vrtu.

Da, že ves teden je potekal v znamenju neutrudljivega pripravljavanja za veliki dogodek v soboto. »Pavliha-letalec« — je naslov nove igre, ki naj bi spleta našemu Hihcu vence nemilostne slave. Neve lutke, nove obleke, nove kulise, na novo urejena razsvetljava — mojstrovina sosedovega dijakca Lukca — in še tisoč drugih malenkosti je spravljalo Miheca iz dneva v dan v nove skrbi. Za šolo ni bilo časa...

»Saj me bo gospa Sirena uslišala in mi pomagala iz šolskih zadreg, za ostalo bom sam poskrbel in uspeh se mi ne more izmuzniti iz rok.« je modroval sam pri sebi. Bilo je truda kakor še nikoli za nobeno predstavo. Končno se mu je posrečilo s polporo sestrice Špelce obleči vsa igratec, sam je izdelal primeren letalski model. Jakce pa je poskrbel za slikovit lepak, ki naj bi na vrtnih vratih privabil še one redke, do katerih Miheca slava še ni prodrla. Skratka — veliko delo mu je uspelo. Potrebna je še krona k vscmu — uspela premiera. Pri vseh svojih igriških izurjenosti ni dvomil v uspeh, tembolj ga je potrdjevalo v njegovi veri krasno jutro, ki mu je izvihilo gromoviti vrisk olajšanja in še poslednjo prošnjo veliki zavezanci — Sireni.

In res, dopolden je minul kakor bi tretil. Ze zgodaj je uslišala gospa Sirena njegove vroče prošnje.

Hopla — hopla — že je izven šole. Po nekaj trenutkih vrtoglavice gonje s časom, ki je sila pihlo odmerjen, se je rolna hiša stresla do temeljev ob ponovnem svidenju z našim nadebudnim služabnikom boginje Talije.

Knjige v kot, pa smuk na vrt v lopo, kjer je zavetistiše in torišče vseh Mihečevih umetniških stremiljenj. Poslednje priprave za prvo sceno so bile kaj kmalu dovršene. Še bežen poseg v novo urejene električne upore — saj so mu vsi prijmi že v krvi. Vse je v redu! »Sedaj naj pride, kar mora priti« — si misli režiser. Igralec in ravnatelj svest si zmagae.

Kosilo je kljub grozečim očetovim očem kar zmetal vase, vrgel žlico iz rok in zoget je za svojim ljubimim odrom.

Kmalu za njim pihlil še Lukce, ki mu je poverjena odgovorna služba prižigalca luči, kajti Mihec sam bo danes glavni in — edini igravec. V mojstrstvu igranja je že tako napredoval, da bo vodil vse štiri lutke sam, pomagat mu bo pa Jakce.

Ze četr uro pred napovedanim časom so bili edini sedeži zasedeni po petorici najmlajših gledalcev, ostali pa bodo kaj kmalu izpolnili pokrog prei utico špelca pri vohdu z žarečimi lici prešava stotinke, ki so že skoraj do roba napolnile očetov klubok.

Se nekaj hipov loči zbrane od težko pričakovanega trenutka, ko se bo zavesa dvignila in bo Miheč Pavliha povedal gledalce s seboj v kraljestvo pravljice. Mladi rod nestrno pogleduje proti odru, iz vseh lic žari nečakanost.

Tedaj nenadoma zažoni zlovesči glas gospe Sirene, nje, ki je Miha tolikokrat

rešila v trenutkih šolske tesnobe in mu po magala, da se je pripravil za današnjo predstavo. Z velikim viščen se je pisana množica mladih gledalcev kakor jata prastranih piščancev razletela na vse strani. Kmalu je ostal Mihec sam za odrom. Skrušen je bil, debele solze razočaranja so mu polzele po licih. Ves up, ki ga je stavljial v današnji dogodek, mu je šel po zlu. V trenutkih onemogle jeze se je zarotil, da se bo maščeval gospej Sireni s tem, da bo v bodoče uprizarjal svoje predstave kasneje, proti večeru. Poslej bodo pa vsejli vsi njegovi vzdihli in prošnje gospej — Elektrarni...

NAROČITE SE NA ROMANE

DOBRE KNJIGE

Smrtna kosa

V Ljubljani umrli od 13. oktobra do 19. oktobra 1944. Ravnhrib Ivan, 73 let, soboslikarski pomočnik, Cesta 2 cesarjev št. 155; Pavlin Alojzij, 20 let, čevljarški pomočnik, Volnikova 28; Ogrin Antonija, 21 let, modistka, Ob železnici 1; Kocjan Alfonz, 36 let, bivši kovač, Vidovdanska cesta 9; Mlakar Alojzij, 69 let, bivša trg. pomočnica, Japljeva ul. 2; Cotar Anton, br. Liberat, 71 let, redovnik-frančiškan, Marijin trg 4; Ogorelec Ivan, 82 let, trgovec in posestnik, Cesta na Rožnik 3; Ravnhrib Marija, rojena Štibernik, 56 let, vdova soboslikarja, Japljeva ul. 2; Kos Angela, sestra Pelagija, 28 let, Marijina sestra Čudodelne svetinje, Vidovdanska c. 5. — V ljubljanski belniški umrli: Koren Frančiška, 76 let, žena zvan. dr. žel., Pot na Drenikov vrh 8; Pirovar Julijana, 59 let, žena kovača, Čateška gora 9; Mramor Marija, rojena Klančar, 35 let, žena tesarja, Gradšče 6 — Velike Lašče; Kunaver Franc, 67 let, svetnik dr. žel. v pok., Peričeva ul. 8; Novak Jožefa, 45 let, posestnika, Čelevec 26, obč. Šmarjeta; Derglin Jože, 54 let, pomožni strojevoja, Kodolcevo3; Kosič Anton, 72 let, posestnik, Črni vrh 11 pri Skofji Loki; Breškvar Janez, 54 let, delavec, Spodnja Hrušica—Dobrunje; Breškvar Ivan, 20 let, delavec, Spodnja Hrušica—Dobrunje; Breškvar Marija, 49 let, žena delavca, Spodnja Hrušica—Dobrunje; Vodičar Jože, 16 let, sin posestnika, Zdenška vas 32, Videm—Dobrepolje.

MALI OGLASI

Dr. Šavnik ordinira od 11—12 dopoldne in od 2—3 popoldne.

Mešarji, pozor! Umetna čreva in soliter zopet pri tv. »Jugo-Aulas«, Križevniška 11/I, in Florjanski 25.

LESNIKI žlahtni naprodaj za sajenje. — Amon, Bleiweisova cesta 48-III.

Slovensko srce, razodeni svojo dobroto!

Prezident Leon Rupnik je z radijskim nagovorom otvoril letošnjo akcijo za Zimsko pomoč

Z radijskim nagovorom na Slovene in Slovenke je prezident general Leon Rupnik v nedeljo zvečer otvoril letošnjo akcijo za Zimsko pomoč v okviru Socialne pomoči. Prepričani smo, da bo njegov apel na človekoljubje in narodno zavest prebivalstva naletel in prihaja joči zini še na lepši uspeh kakor v lanskim. To je tem bolj nujno, ker so tudi potrebe od preteklega zime še narasle. Vsa naša javnost je zato hvaležna g. prezidentu za njegovo plemenito pobudo in jo bo podprla z vsemi močmi.

Govor g. prezidenta se je glasil:

Slovinci in Slovenke!

V drugo začetni pokret za Zimsko pomoč v okviru Socialne pomoči Ljubljanske pokrajine in trkam na dobro slovensko srce.

Takoj se moram zahvaliti za razumevanje, na katero sem minulo leto naletel pri oni večini rojakov, ki so sami na svojih peclih čutili težave vojne, pa so imeli najbolj čuteče srce za potrebe onih naših bratov in sester, ki te težave trikratno občutijo. Prav zaradi tega se s polnim zaupanjem obračam tudi tokrat na vse one, ki lahko s prispevki za Zimsko pomoč v dejanju pokažejo svoj smisel za ono preprosto slovensko vsenarodno skupnost, katere edina naša bo skozi težave vojne in komunistične revolucije pripeljala v varen pristan novega življenja in nove gradnje. Ona najprejmožnejša pa, ki sta jim vojna in revolucija samo dotrdošili krinko, za katero nam pomnožujejo svoje bogastvo in imajo glubo srce za naloge, ki jih imajo do svojega naroda, bom dosegel z drugimi sredstvi. Zakaj, čim bolj se bližamo odločitvi, tem bolj je treba z vsemi sredstvi in vsem razumevanjem doprinesiti deleže k uveljavitvi te slovenske skupnosti. Tudi najbednejši, ki ni sam kriv svoje nesreče, mora čutili, da mu je v slovenski skupnosti toplo, da oni rojaki, ki jih je življenje obdarilo z večjo srečo, vidijo v njem svojega brata, ki je toliko bolj vreden naše ljubezni, kolikor huje ga življenje brez njegove krivde tepe. Da, ustvariti moramo veliko slovensko družino, da bomo vsi

od prvega do zadnjega v odločilnih časih z združenimi močmi branili svoj dom.

Potrebe so v primeri z lanskim letom dosti večje. Število beguncev se je povečalo, pridružitvi pa so se jim še nesrečni, ki so bili prizadeti po bomirnih napadih. Prav tako je stiska med siromaki, ki svoje nesreče niso sami zakrivali, večja kot je bila lanske leto.

Vendar bo vse to bratska vzajemnost vsega naroda zmaga, če se bomo vsi do poslednjega rojaka zavedali, da narod, ki si sam pomaga, nikoli ne propade. Kakor danes naši demobranci kot najboljši sinovi svojega naroda z orožjem v roki stojijo na braniku svojega naroda in domovine, tako se zaveda vsakdo, ki bo v zaledju s svojimi doprinosi za vsenarodni pokret Zimske pomoči pomagal ustvarjati slovensko vzajemnost, da prav tako pripravijo temelje naši bodoči rasti, da je tudi borec, ki bo udeležen na sodovih naše zmage! Pri vsem tem bo pa opraviil tudi veliko delo krščanskega usmiljenja, zakaj lačne nasititi in nage obleči je zasluga, ki pripadja dopadnje in plačilo pri Bogu.

Če imamo sloves dobrega, samozvestnega naroda, potem je sedaj nastopila prilžnost, da v dejanju, ki ga od nas toča Zimska pomoč, ta svoj sloves opravimo in si tako pridobimo tudi spoštovanje in upoštevanje za čase, ko bomo po tej strahotni vojni zasedali svoje mesto v novi Evropi.

Slovenec! Odpri roke, odpri srce; otraj bratovske seize!

Na koncu je zmaga in lepa nova bodočnost

ki bo razdeljevala dela božjega, bratske ljubezni, stanovske siage, spoštovanja dela, časti, poštenosti in svobode

Na velikem manifestacijskem zborovanju ljubljanskega dijštva v Unonu je imel g. dr. Staniko Koci per programatično vazen govor, iz katerega povzemanmo sledeče poudarke in odstavke:

Ce smo danes — po treh letih zagrizene odpora proti komunističnemu nasilju — uspeli dokazati lažljivost »osvobodilnega« stremljenja OP, ki ji v resnici gre samo za uvedbo našemu narodu povsem tujega komunističnega reda, potem se moramo vsi, ki nam je po skbi res samo narod, z vsemi silami truditi, da tudi protikomunistično nastrojeenje naroda postavimo na nestransko, vsenarodno temelje. Mladina, ki ji ni vseeno, kako bo jutri živila, mladina, ki bo nekoč prevzela vodstvo svojega naroda in delila plačilo po zasluženju, ima vso pravico, da zahteva: Zločinski vsenarodnosti komunizma postavimo naproti vsenarodnosti slovenskega poštenja! — To vsenarodnost pa že imamo po geslu: Bog, narod, domovina — v Slovenskem domobranstvu!

Ce je torej bila doslej naša največja skrb oboženo vsenarodno domobranstvo, da smo z njim stili komunistično nasilje, prehajamo sedaj v drugo razdobje svoje protikomunistične borbe za obstanek: Ustvarjanje vsenarodnega, nestranskega domobranskega zaledja. — To pomeni: Ustvarjanje nove bodočnosti našega naroda.

Boljšo dobo bomo mogli zgraditi samo z boljšimi ljudmi, kot smo jih imeli doslej. Degradirati torej moramo predvsem novega človeka. Iz človeških zveri brezbožnega, materialističnega stoletja moramo napraviti zopet etično visoko stoječega človeka — po božji podobi. Zato bomo po svetlem vzgledu naših najboljših borecev, ki so v veliki meri že dali življenje tudi za Boga, z orožjem, z duhom in telesi odbijali vse napadalce na čast ustarov božjih. Ne poznamo namreč sredstva, ki bi moglo iz nas narediti etično višje stoječe ljudi kot naša vera. Kot levi se bomo borili, da zopet očistimo sijaj križa, ki nam ga je prva narečila naša slovenska mati. Zato bo tudi slovenski duhovnik v bodoče imel vso haredo pri etični vzgoji novega rodu. Prav zaradi tega prosimo vse svoje rojake, ki jim je po Kristusu poverjeno pastirstvo naših duš, naj v bodoče stoji daleč izven svojih pridobitno-gospodarskih in strankarskih ustanov, katerih temelj je spekulacija! Ta bi slej ko prej v svojih umazanih posledicah preko njih metala senco na sijaj in veličastnost vere ter se tudi izpodjedala svetost poslanstva duhovništva, čigar čast in spoštovanje naj zaradi njegove vzvišene udeležbe pri ustvarjanju novega razdobja naše zgodovine zopet zašlestita v sijaju najplemenitejšega polidka!

Ker torej hočemo novo, boljši svet, nima nihče upravičenega razloga, da ne bi dal vseh sil na razpolago za ustvaritev domobranske vsenarodnosti.

Tega naj se zavedajo tudi tisti, ki se izgovarjajo na neko višje-jugoslovansko poslanstvo. Samo realno naj mislijo, pa bodo prišli do spoznanja, da bodo ob danem trenutku tudi to vprašanje v sklopu ostalih evropskih vprašanj reševali tako močni faktorji, da oni s svojimi pritlikavimi močmi ne bodo mogli ne izsiliti, ne preprečiti odločitve, ki jo bodo ti faktorji izbrali po svojih merilih. Tembolj obsodbe vredno bi bilo takšno izčlovečanje, če bi se rodilo iz osebe užaljenosti, in ozkih stremljenj, zakaj če je danes že vsakomur znano, da — Tito in komunisti ne bodo imeli oblasti, če bodo nacionalne sile močnejše, kakor je nekoč od teh napisal, potem nacionalne sile najbolj ohranjuje in s tem rešuje narod samo Slovensko domobranstvo. Dokler se ne bomo tega zavedli, bomo za Grčaricami in kočevskim procesom še naprej doživljali Cerklje, ki naj bi nam bile zares zadnji memento. Vrata v Slovensko domobranstvo so vsakomur brez očitkov in zapostavljanj odprta!

Tisti, ki se boje, da ne bi bili kompromitirani zaradi sodelovanja z Nemci, samo zakašujejo, da jim v resnici gre za vse

ga. Tudi to je namreč samo protikomunistična borba. Le ta je razlika, da sem jaz upal odkrito in brez strahu pokazati na najuspešnejše orožje: grdnja narodne skupnosti in skupen nastop vseh zdravih sil!

Ker sem sam mlad, trdno verujem, da bo mladina ustvarila enotno vsenarodno gibanje, v čigar imenu bodo najboljši našega rodu prerodili slovenski narod in ga popeljali v novo bodočnost!

Vemo, da bo pot težka. Toda premagali jo bomo, ker ljubimo domovino tem bolj, čim bolj je bedna. Ta ljubezen pa nas dela junake. Lahko je namreč ljubiti domovino, kadar daruje iz polnih prsi. Samo junaki pa znajo zanjo žrtvovati vse; če treba — tudi upov polno mlado življenje!

Kakor je mladina lanskega 10. oktobra prebila rdeči ljubljanski led in utrla oboženo domobranstvo pot za njegov zmagoslavni polet, tako bo sedaj zopet mladina tista, ki bo tudi v zaledju pomela z vsemi razdvojenjimi oziri preteklosti in tako prva položila svoj delež k skupnim naporom za boljšo bodočnost našega naroda. Ta mladina je poleg mnogih hrabrih domobrancev že tudi dala iz svoje srede junaka Jolita Capudra, ki je v objemu smrti izrekel za marsikoga grozotno obsodbo: »Zmagal nas ni komunizem, ampak nečednost.«

Sedaj imamo združujočo miselnost, ki

nam jo je dal v Slovenskem domobranstvu naš general Rupnik. To Slovensko domobranstvo ima tudi svoj program: Bog — narod — domovina! Ni jih svetlejših in močnejših načel na svetu, ki bi mogla tako objeti vse narod, kot te tri vrednote. Pomagala pa nam bo silna osebnost našega generala Rupnika. Zaupamo v moč osebnosti, ker vemo, da je v enem usodnem trenutku močna osebnost že združila ves narod. Takrat je to bil dr. Korosec, danes, ko je trenutek še usodnejši, je to naš general Rupnik! Tem bolj se ga bomo oklenili, čim usodnejši je čas. Spoznali smo silo njegove osebnosti, ker smo imeli prilžnost od blizu spoznati njegov nadnaravni smisel za žrtve, njegovo asketsko poštenost, njegovo globoko domovinsko ljubezen in iz spoznanja naroda izvirajočo vero v našo bodočnost.

Neustrašno in hrabro pojdemo torej na delo! Strmimo vrste tako, da bomo na svojem pohodu pobilili vse, kar ni vrednega med nami! Kdor namreč resnično ljubi svoj narod, se nam bo pridružil. Borimo se, žrtvuemo, delajmo in gradimo! Na koncu stoji zmaga in lepa nova bodočnost. Ta bodočnost bo razdobje reda božjega, bratske ljubezni, stanovske siage, spoštovanja dela, časti, poštenosti in svobode.

Pot pa je samo ena: Slovensko domobranstvo!

Dumbartonska komedija

Morebitnemu napadalcu iz kroga „Velikih štirih“ je zagotovljena v varnostnem svetu glasovalna pravica — Sovjetska zveza hoče ustvariti okoli sebe neko „varnostno področje“

O oficijalno zaključeni konferenci »Velikih štirih«, ki je bila v Dumbartonu Oaksu in na kateri so se zastopniki Zedinjenih držav ameriških, Velike Britanije, Čangajškove Kitajske ter Sovjetske Zveze posvetovali o statusu neke bodoče »svetovne varnosti« objavila zavezniki ter zaveznikom služili nevtralni tisk poročila, ki pripisujejo tej konferenci svetovno zgodovinsko pomembnost. V neverjetnih superlativih, ki bi bili vredni boljše stvari, poveličujejo epohalni napredek človeštva in opozarjajo s posebnim poudarkom na popolni edinstvi, ki so jo pokazali »Veliki štirje« v Dumbartonu. Ta edinstvo je nekaj posebnega, saj so zastopniki Moskve že pred tedni zapustili konferenco. Anglo-ameriška agitacija si prizadeva prepričati svet o tem, da ni dumbartonski »varnostni statut« kakšna nova izdaja Društva narodov, temveč nekaj povsem novega. Napake Wilsonovega statuta o Društvo narodov iz 1. 1919. so bile odstranjene. Bistvena razlika naj bi bila predvsem v tem, ker bi prvič sodelovale Zedinjene države ameriške in ne bi bili odsotni zastopniki ruske države.

Na dnevnem redu dumbartonske konference ni bilo vprašanje ohranitve državne suverenosti malih držav, temveč vprašanje, kdo bo proti komu kaj povelzel, če bi se primerilo kdaj, da bi bil kateri od »Velikih štirih« kriv napada. Čim so pričeli obravnavati to vprašanje, že se je znašla konferenca brezupno v slepi ulici. Ker bi bili sklepi »štirih velikih« izvršeni le v primeru popolne soglasnosti, se je porajalo groteskno vprašanje, če naj bi napadajoči »Veliki« tudi vnaprej ohranili svojo glasovalno pravico v svetu »štirih«. Značilno je, da so ravno sovjetski predstavniki zahtevali, da mora ostati ohranjena glasovalna pravica članu sveta, ki je postal napadalec in ki ne bi smel v nobenem pri-

meru preiti v vlogo obtoženca. Kakor poročajo angloameriški listi, so se ostali trije predstavniki udali tej boljševiški zahtevi v svoji občajni predrutenosti. V tem se razodeva popolna kaotična brezpravnost, na kateri naj bi bila zgrajena nova »pravica« svetovne varnosti. Če bo torej kateri od »velikih štirih« napadel katero koli drugo državo — pomisliti je treba samo na boljševiški napad na Finsko 1939 — potem bi smeli ostali trije »veliki« izvajati sankcije proti napadalcu le z njegovim soglasjem. Ker pa ne bo napadalec spričal svoje tudi v tem primeru zagotovljene glasovalne pravice nikdar glasoval proti sebi, ne bo nikdar doseženo soglasje. S tem je obsojen novi statut »svetovne varnosti« v Dumbartonu na popolno nepomembnost.

Popolno jasnost pa prinaša v to zadevo izjava neke visoke osebnosti, ki jo je dala Reuterjevemu zastopniku. V tej izjavi zatrjuje omenjena osebnost, da je pravi vzrok temu, da ni bilo doseženo med dumbartonskimi pogajalci popolno soglasje, predvidno zadržanje Rusov, kar bi utegnilo potrjevati domnevo, da hoče Stalin počakati izid ameriških presidentskih volitev v novembru. Sovjetska zveza si hoče namreč zagotoviti neko »varnostno področje« okoli Sovjetske zveze. To so vse sovje. zahteve. Po izpovedi omenjene osebnosti naj bi zajemalo to »varnostno področje« Veliko Poljsko z vzhodno Prusijo, Finsko, Norveško, Čehoslovasko, Ogrsko, Rumunijo, Bolgarijo, Jugoslavijo in morebiti še Turčijo.

Tako bi utegnili imeti prav informatorji, ki zatrjujejo, da je dumbartonska konferenca spriča tajnih boljševiških načrtov nagraditi britanski diplomaciji toliko skrb, da sta Churchill in Eden nujno pohitela v Moskvo, da razčistita položaj. Dosedanja izkustva pa kažejo, da sta šla najbrže zaman na to pot.

Plutokrati imajo posebno na piki profesorje sociologije

ki jih odpuščajo kar na debelo

Med glavne vojne hujskače in najbolj vplivne ameriške novinarje moramo v prvi vrsti prišteti Thomasa W. Lamonta. Svojo novinarsko življenjsko pot je pričel kot gospodarski urednik finančnega dela »New York Tribune«. Njegov delodajalec so morganovi, za katere po naročilu neti revolucije, ustvarja meddržavne spore, pomirja javno mnenje ali hujska, kakor je trenutna potreba njegovih gospodarjev. Na razpolago ima posebno uredništvo s celim stabom izbranih urednikov, ki vestno zasedajo vse, kar se piše v Zedinjenih državah in širom sveta o morganovih in njihovih poslih. V tem uredništvu tudi pišejo po Lamontovih navodilih v korist in zagovor morganovcev. Članke spravljajo potem v ameriški in inozemski tisk nalašč za to ustanovljeni dopisni uradi.

Lamont goji tudi osebnostne sile z vsemi močnimi ameriški lastniki listov, založniki, novinarji, publicisti in književniki. Med novinarji mu je najbližji sloviti Walter Lipman, glasnik Rooseveltovih in plutokratskih načrtov za gospodarsko in politično zaslužnje sveta. Književnike, publiciste in novinarje, ki so izdali kako novo delo, povabi navadno Lamont na svoj dom, kjer jim priredi bogato večerjo. Med večerjo jim poskuša dogovoriti, da so gotovi odstavi njihovi spisov neprimerni in da naj jih zato spremene, ali pa sploh izpuste. Ti nasveti so posebno odločni, če je govora o morganovih in koristih ameriške plutokracije. Kdor se zlepa ne ukloni, ta lahko že kar v naprej računa, da bo naložilo njegovo delo v ameriškem tisku na najbolj ostre kritike, odnosno da ga bo tisk kratkoma zamočal, kar je še slabše. Publicisti in književniki, ki upoštevajo Lamontove nasvete, lahko računajo na bogat zaslužek in na sodelovanje v ameriških listih in revijah. Lamont je znal pridobiti sodelavce tudi med inozemskimi publicisti in književniki. Tako sta znana kot njegova dobra prijatelja Andre Maurois in H. W. Wells.

Lamont pa je tudi največja avtoriteta za ameriške liste v raznih gospodarskih in finančnih vprašanjih. Kadar objavljajo mišljenja odličnih gospodarskih in finančnih krogov, potem mislijo pri tem na Lamonta, kar ve tudi vsa ameriška javnost. Ameriška plutokracija nadzoruje tudi posredno ali neposredno skoraj vse ameriško visoko šolstvo. Gorje profesorju, ki si drzne stopiti v svojih predavanjih ali spisih preko okvira njenih posvečenih lovšč. Računati mora s tem, da bo v najkrajšem času zletel na cesto, najsi je potem še tako odličan in zaslužen znanstvenik. V tem pogledu plutokrati ne poznajo šale. Posebno čisto doleti taka usoda profesorje sociologije in z njo zvezanih predmetov. Izpostav-

ljeni so prilično takemu pritisku, kakor so bili svoje dni v Evropi profesorji prirodoslovnih panog od strani cerkvene gosposke. Znan je primer zgodovinarja ameriškega delavskega gibanja, profesorja Johna Commonsa, ki ga je vrgel stari Rockefeller iz sirakuske univerze, »ker je trdil dragoceni čas z mešanjem dijakov z nekimi izmišljenimi o ameriškem delavskem pokretu, ki sploh ne obstoja«. Na Brownovi univerzi so odpustili profesorja narodnega gospodarstva E. Andrews, kar je branil poleg zlate tudi srebrno valutno podlago, kar je škodovalo Morganovim valutnim načrtom. Standard Oil Company je zopet izposlovala odsvolitev enega najbistrajših ameriških sociologov, profesorja Vebela na čikaški univerzi. Moč je napisal zelo zanimivo in z vsem znanstvenim gradivom podprto knjigo o škodljivem delovanju ameriške plutokracije. Knjiga je vzbudila razumljivo pozornost med vseučiliško mladino in delavskimi krogi. Odpuščen je bil preko noči z utemeljitvijo, »da zaradi svojih ljubezenskih odnošajev z neko poročeno gospo ne more biti zaupanja vreden vzgojitelj ameriške mladine, kaj šele vseučiliški profesor«. Profesorju Edwardu Benemiju pa so izročili odpustitveni odlok z odkritosrčnim priznanjem, da je s svojo knjigo o poslovnih metodah ameriških železniških družb škodoval koristim plutokratskih mecenov univerze, ki so zagrozili univerzi, da bodo ustavili vse podpore, če takoj ne odpusti Benemiju. Plutokrati pa tudi nastavljajo profesorje in ustanavljajo nove vseučiliške stolice, ki imajo edino nalogo braniti njihove koristi. Tako so ustanovili na univerzi v Pennsylvaniji posebno stolicu za zaščito carine, ki propoveduje potrebo čim večjega povišanja zaščitnih carin v korist ameriške industrije.

Plutokrati imajo posebno na piki profesorje in docente sociologije, ki jih odpuščajo kar na debelo. Svoje postopanje opravičujejo z govorom, da se profesorji in dijaki ne smejo vmešavati v socialno politična vprašanja, ki so pridržana kongresu. Prav tako prepovedujejo vmešavanje profesorjev v razprave o javnih vprašanjih. To načelo pa seveda ne velja za profesorje, ki s svojim znanstvenim ugledom branijo koristi plutokracije. Med njimi je posebno znan profesor kolumbijske univerze Butler, ki govori in piše o vseh možgih javnih vprašanjih. Posebno rad zagovarja »pravico otrok do dela« in pobija vse predloge, da se prepove zapisovanje mladine pri dajdanju časopisov po ulicah, pri čemur »zaposlenih pol milijona ameriških otrok« Zaslovel je tudi po svojih govorih med veliko gospodarsko krizo v letih 1929—1934. Ko je čisto resno dokazoval kljub milijonom in milijonom brezposelnih, da je go-

spodarska kriza samo »plod neresne in škodljive domišljije« in da »so vsi uradni podatki o številu brezposelnih pretirani, če ne naravnost izmišljeni od vlade in delavskih strokovnih organizacij, ki hočejo z brezposelnimi podporami oropati državno blagajno«.

V žarišču pacifiških bitk

»Polinezija«, to je »Številni otoki«, se razteza vzhodno od Melanezije preko ogromnih površin Pacifika. Polinezija je sestavljena iz niza otokov, ki so medsebojno oddaljena po stotine kilometrov. Otoka se dele v visoka in nizka, ki so obdana s koralnimi venci atolov. Okoli otokov je morje skoraj povsod tako izredno globoko. Tako so namerili nekaj streljajev od otoka Enderburg v Feniksovem otočju že 3660 m globoko morje. Kljub ogromni razsežnosti prostora, na katerem leže otoka Polinezije imajo skoraj vsa prilično enako podnebje. Prav tako je enako prebivalstvo, ki pripada Polinezijskem, ki vse bolj izumirajo, čim bolj prihajajo v stik z evropsko civilizacijo. Polinezijska otoka dobavljajo svetovnemu trgu kopro, fosfate in guano — ptičji gnoj.

V sedanjih gigantskih japonsko-ameriški bitki za posest Pacifika igrajo važno strateško vlogo Gilbertovi otoki, ki jih nekateri zemljepisci še prištevajo k Mikroneziji. Gilbertove otoki, ki štejejo 23.600 prebivalcev, upravljajo Angležji. Domače prebivalstvo, ki goji kokosove palme in kopje fosfate, izumira. Na zapadni strani otokov leži 21 kvadratnih kilometrov prostorni otok Naum, ki je bil pred prvo svetovno vojno nemška posest. Politično je ta otok v toliko zanimiv, da ga izmenično upravljajo po vsakih petih letih Angležji, Avstrialci in Novozelanci. To pa zaradi ogromnih ležišč fosfata, ki jih cenijo na 300 milijonov ton. Od te silne množice so doslej nakopali šele milijon ton. V fosfatnih rudnikih so zaposleni domači polinezijski in pa kitajski delavci.

Južno od Gilbertovih otokov leži otoka Ellice, ki pokriva 37 kvadratnih kilometrov. Nazivajo ga tudi Lagunski otoki. Tretje važno otoka v Polineziji so otoki Samoa, ki so bili kot biser Polinezije do prve svetovne vojne nemška posest. Pokrivajo 3420 kvadratnih kilometrov in so pomembni tako v gospodarskem, kakor strateškem pogledu, ker leže na križišču prekopacifiških pomorskih zvez. Največja otoka v otočju sta Savai in Upolu, dočim sta pripadala manjša Tutuila in Manua še pred prvo svetovno vojno Zedinjenim državam.

Otoki Samoa imajo celo vrsto silovitih vulkanov, pokritih z mračnimi pragozdi, skozi katere zhubre bistri gorski potoki. Podnebje je prikladno. Domorodno prebivalstvo je lepo razvito in zelo ljubeznivo. V letih po prvi svetovni vojni pa so zanesli Novozelanci med domorodno prebivalstvo celo vrsto nalezljivih bolezni, ki hudo kos domačine, da kar vidno izumirajo.

Med otoki ima največ še delujočih vulkanov 1650 m visoki Savai. Na Savaju je prišel pred leti delovati novi ognjenik Matavann, o katerem so napisali znanstveniki cele knjige. Pred izbruhom vulkana se je pogreznila zemlja po silnem potresu. Ogromno luknjo je najprej zalila tekoča lava, ki se je v potokih izlivala v morje, kjer so se dvigali proti nebu sto in sto metrov visoki oblaki pare. Pozneje se je pričel oblikovati okoli vulkanskega žrela stožec iz otrpe lave in vulkanskega pepela. Stožec je danes že okoli 700 m visok in še neprestano raste.

V bližnem vulkanskem žrelu, ki ga je pozneje zalilo morje, so izgradili Američani na otoku Tutuila idealno vojno luko, ki je sigurno med najboljšimi na svetu. Od tod operirajo danes ameriške vojne ladje po Pacifiku.

Prebivalstvo otokov Samoa prištevajo med najbolj omikane Polinezijske. Posameznim rodovom vladajo domači kralji s pomočjo ministrov nalašč za to izvežbanih. Prebivalstvo se deli v plemiče, svobodnjake in tlačane. Vsi Samoanci so odlični pletilci, mizarji in tesarji. Prebivajo v lično zgrajenih kočah, pokritih s palmovimi listi in bambusovim trjem. Tuje sprejemajo nalašč za to določene device na javnem trgu, kjer potem plešejo narodne plesne s cvetjem okinčani mošje in žene. Med plesi prepevajo stare boje pesmi, v katerih poveličujejo junaška dela svojih davnih prednikov. Domačini prebivajo samo na obalah otokov, ker se v notranjost pragozdov ne upajo iz strahu pred zlobnimi duhovi. Na obrežju imajo nasade kokosovih palm, banan in tara. Bavijo se tudi z ribolovom, ki je posebno obilen med oktobrom in novembrom, ko se drsti okoli otokov na milijone rib. Pripravljajo zelo okusno hrano, posebno ribe. Piijejo žganje, ki ga varijo iz korenin drevesa kava. Svoje dni so pripravljale to žganje mlada dekleta, ki so prej prežvečile vse korenine. Samoanci so sprejeli krščansko vero, vendar so še vedno zelo praznoverni. Za domačo uporabo časte poleg katoliških svetnikov hišne dobre in zle bogove, ki jim darujejo kakor so jim darovali predniki pred stoletji. Za telesno delo Samoanci niso prikladni, ker so preblikih teles. Zaradi tega se naseljujejo po otokih že od pamtiveka Melanezijski, ki opravljajo težja dela. Zadržanja leta se je prišlo tui dosti Kitajcev, ki pa se pečajo s tehranim delom samo toliko časa, da si prihranijo obratno glavico za ustanovitev samostojnega trgovskega podjetja. Potem trgujejo do smrti. Na otoku je tudi izredno veliko število mešanecv iz zvez med belci in lepimi domačinkami.

Južno od otoka Samoa leže otoki Tonga, ki tvorijo preko Kermadeških otokov 3000 km dolgo zvezo z Novo Zelandijo. Večina teh otokov ima še delujoče ognjenike. Najvišji med njimi je 1650 m visoki Tofua, ki kipi strmo iz morja proti nebu, kakor stožec okamenela lave pokrit z gostimi oblaki pare in dima. Tisoč kvadratnih kilometrov prostrano otoka Tonga obdajujejo Polinezijski, ki so znani daleč na okoli kot odlični mornarji. Kulturno so na dokaj visoki stopnji in imajo še danes svoje domače vladarje.

Toda za ta otoka se bje tudi druga borba, ki je manj vidna, zato pa tem brezobzirnejša. Odkriva nam jo angleški časopis »Great Britain and the East«, ki izraža svoje začudenje zaradi tega, ker se Združene države ameriške pri svojih načrtih glede zunanje trgovine v povojnih letih prav nič ne ozirajo na koristi Velike Britanije. USA terjajo namreč ne samo vsa japonska mandatna področja, temveč tudi Maršalske, Karolinske in Marjanske otoke.

Kulturni razledi

Utrinki iz naše narodno kulturne preteklosti

Spomini na 150 letnico novomeške gimnazije — Proslava, pri kateri so sodelovali pesnik D. Kette, pisatelj dr. Detela, zgodovinar profesor Verhovc in slikar Vavpotič — Iz pisma sodelujočega dijaka

Novo mesto, 26. novembra 1896.
Opisati vam hočem našo akademijo, o kateri ste že brali v časopisih. To je bilo rojstvo pri glavnih skušnjah. Na slavnosti večer sva ponavljala s sošolcem Kinskijem (dijak Kinski, Celovčan, je bil vesele narave, športnik in splošno priljubljen) doma na stanovanju vsak svojo deklamacijo. Jaz sem bil »pri zdravju«, tovariš pa toliko dobre volje, da so bili v skrbeh, če se mu pokazali.

Dvorana v Narodnem domu je bila polna. Gospoda, mlada in stara, je komaj čakala, kdaj se bo začelo. Zaginjalo se je dvignilo in na oder, okrašen s slovenskimi in državnimi zastavami, je stopil gimnazijev, ravnatelj dr. Detela ter v lepih besedah tolažil naloge in zgodovino zavoda, poudarjajoč, kolikšnega pomena je, da se ta večer poje in govori slovenska pesem v proslavo 150 letnice obstoja novomeške gimnazije. Kot pisatelj je govoril lepo slovensko ter mnogo pripomogel k častnemu uspehu prirediteljev. Nato so zapeli pevci državno himno, kateri je sledila Volaričeva skladba »Pogovor z domom«, hrepenenje v tujini po rojstnem kraju.

Medtem ko je bila ta pesem bolj resna, je razveselila naslednja točka »Kmečka svatba« (Soedermann). Svatje gredo po nevesto z godbo in med pokanjem toplicev ter zvonjenjem v cerkev. Peli so manjši pevci kot slavčki — tenoristi in basisti niso dosti zastajali. Sledil je Kinski z deklamacijo »Ifigenija« in srečno opravil svojo nalogo. Kateri je nastopil osmošolec Grm (tenorist) in zapel »Das Erkennen« (Spoznanje).

Za njim so prišli na oder trije dečki, se postavili na sredo kot orgelje, se spogledali, priklonili se vsi naenkrat, kakor bi jih imel Ignacij Hladnik (učitelj petja na gimnaziji, skladatelj in regens chori v prostiški cerkvi) na vrvi, ter zapeli njegovo skladbo »Nedolžnost«. Točko so morali ponoviti. Nato je zaigral osmošolec Vavpotič (prerano umrl naš veliki slikar) suito na

se pravi zaboj, pred katerim je bila pritrjena papirnata elipsa. Tudi v dvorani je zagrmelo. Občinstvo je vstajalo, eni so se smejali, drugi jezili, tretji se resno držali. Meni je igra zelo ugajala, ker je bilo toliko ropota. Najbolj mi je ugajal bobnar, dijak Golob (ki je tudi pozneje v življenju nosil dolgo brado in umrl pred nekaj leti v Ljubljani kot bančni uradnik).

Po akademiji smo šli višje gimnazije in v restavracijo k Tučku, kjer so govorili ravnatelj Detela, prof. Verhovc, dva meščana in osmošolec Jarc, pri skušnjah toliko ostavani resnici (pokojni profesor, podžupan ljubljanski itd.).

Ko smo se zbirali k petju, je bilo mnogo prerivanja. Natakarija je klicala: »Prostor prosim, golaš, bom pa polila!«

Med zabavo je vstal od mize dijak Žorž (Idrijčan): »Gospoda, nudi se vam sara-fan.« Sedmošolec, pesnik Dragotin Kette, razgrne polo in oba začeta, jaz jima pa pomagam. Toda Žorža je zapustil spomin ali pa je bral narobe, ker je bil zelo kratkoviden, da smo jo komaj speljali do konca.

Ob enih po polnoči nam je ravnatelj naznanil, naj gremo domov. Šli smo, toda v drugo sobo.

Mladi pisateljski rod dorašča

Obisk pri Marjanu Gorjup in pogovor z njim

Daroviti in mnogo obetajoči Gorjup Marjan se je rodil 27. maja 1924. v Trstu in spada med naše najmlajše pisatelje. Dasi še ni izšla nobena njegova knjiga, ima Gorjup že lepo število vestnih čitalstev in čitalstev, ki nestrpno čakajo, kdaj bo iz njegovega plodovitega peresa izšel podlistek ali novela.

Pero je prijel že v četrtem razredu. Takrat so nastale njegove prve pesmi. To so bili prvi boji ali manj plahi in bolj ali manj posrečeni poizkusi mnogo obetajočega dijaka, ki pa je kaj kmalu znal premostiti začetne neuspehe in se je tudi zavedal, da se lahko vsaka stavba, ki jo građe, podere, da pa s tem ni rečeno, da bi se je ne dalo le zgraditi, če bi se z novo vneto lotili dela... V petem razredu gimnazije se je začel zanimati za dramatik in se je z njo bavil do sedmega razreda. Ni izključeno, da bo prav dramatika igrala še pomembno vlogo v življenju Gorjupa Marjana, saj je že javno dokazal, da je tudi dober igralec.

V srednji šoli je Gorjup urejeval zanimiv dijaški list, imenovan »Revija«, okrog katerega so se zbirali literarno in pesniško navdahnjeni sošolci. »Revija« je bila ilustrirana in je skrbel za to, da so imeli čitatelji na razpolago zmeraj dovolj po- učnega in zabavnega čtiva. »Revija« so sledile »Vaje«, ki sicer niso bile Gorjupove, vendar pa jim je bil on vzornik in svetovalec ter najbolj uvažen sodrnik.

V sedmem razredu so nastale tudi prve črtice in novele. Prva njegova novela, »Pavška«, je bila objavljena v 20. številu II. letnika tedenske revije »Naš kinot«, in sicer pod psevdonimom Gorazd Marjan. Prvič s pravim imenom pa se je predstavil s črtico »Brezno«, objavljeno leta 1943. v mladinskem mesečniku »Naš rod.« V »Našem kinu«, čigar glavni sodrnik je bil, se je Gorjup uveljavil tudi kot dober reporter, ki se je z uspehom lotil časnikaštva. Nekatero njegovo črtico in novelico so bile objavljene v »Slovenskem Narodu«, »Slovenskem domu«, in »Obiskue«.

Lansko leto je zbral nekaj svojih del v spominsko knjigo, ki jo je skromno nazval »Prvi koraki«. Knjiga je zanimiv prikaz njegovega razvoja mladega pripovednika in daje slutiti, kaj vse še skriva v sebi. Vsebuje pesmi, črtice in novele ter dramski osnutek v petih slikah. »Molčeča usta«. Vsa ta dela so nastala v času od leta 1940 do leta 1943. Knjigo je opremil s podobami Arnež Albin. Lani je tudi bral nekaj svojih del na literarnem večeru.

Gorjup Marjan zna že sedaj spretno zaplesti in presenetljivo razplesti dejanja

v svojih delih. Posebno globokih problemov doslej sicer še ni obdelal, vendar se tudi v tem pogledu opaža znaten napredek. Njegov slog je lep in jezik vsem razumljiv. Sedaj piše svoje prvo večje delo.

Med pogovorom je Gorjup marsikaj zanimivega povedal. Dasi je še tako mlad, mu menda nihče ne krati pravice, da spregovori nekaj besed o sebi, o svojem delu, kako je začel in še kaj.

Naše čitatelje bo nedvomno zanimalo, kakšne občutke ima mlad literat, ko čita svoje prvo objavljeno delo?

»Morda se vam bo čudno zdelo,« je na to vprašanje odgovoril Gorjup, »če vam povem, da mi nobena moja tiskana stvar ne vzbudi zadovoljstva ali celo ponosa. Obratno, čim je objavljena, že mi ni več všeč. Prečitam jo, občutek pa imam, da sem jo polomil. Prav zaradi tega sem se bil izprva skril za psevdonim. Sam ne vem, čemu. Strah pred čitatelji? Zaradi njihove kritičnosti in nekritičnosti? Prav za prav zaradi obojega... Danes je nekritičnost ljudi nekaj posebnega; saj je dovolj, če si samo ogledamo, kaj vse sme dandanes na svetlo. In to celo pod pravim imenom.«

Kako pa ste prav za prav začeli, odnesno, kaj Vas je gnalo, da ste začeli?

»Na takšna vprašanja je odgovor vse prej kakor lahek. Pesmi sem pisal že v ljudski šoli, veselje pa so mi vzbujali očetovi verzi. On sicer ni bil, kako tudi jaz ne, pesnik, dasi nas je mnogokrat razveseljeval s priljubljeno pesmijo in potčinimi pesmimi. Poleg tega pa ni minil god, rojstni dan, Miklavž, Božič ali kakršen koli drug pomembnejši dan, da bi mi ne bil kupil te ali one lepotevne knjige. Tako sem že v rani mladosti sedmih, osmih let prebhal v svet literature. Ko sem na to deset let star odšel v ljubljansko šolo in bival pri tujih ljudeh, ki jih imam v najboljsem spominu, me je notranjost začela siliti k pisanju. Osmajen sem izlival svoja čustva na majhne liste papirja, ki sem jih pred go-spodnjino skrbno skrival, ker bi bil sicer postopen tepen. Roditeljska sem sicer mnogo-krat očital, da me predali gospodinji na milost in nemilost, a oče, ki je bil dokaj trd mož, je moje očitke zavračal, češ, da so otroci in da bom z močno roko gospodinje dobro vzgojen. Tri leta po tem je oče nanaglo umrl in naš gmočni položaj je bil docela omajen. Mati je prejela borih 600 dinarjev, nato 230 lir, kljub temu pa se ni hotela odpovedati šolanju sestre in mene. Živel smo tako rekoč iz dneva v dan, skromno in tiho, nihče od nas treh se ni upal govoriti o tem in z brezpredmetnim govorjenjem težiti svojega bližnjega. Takrat sem mnogo čital Cankarja in se bavil z nauki najrazličnejših filozofov, ter zaupal edino — papirju. Eno, tako sem začel, takšnih zgodb je mnogo, a vsakdo pač ne čuti »potrebe«, da bi »pisateljval«.

Se eno, malce nenavadno vprašanje: Kako gledate na duševne in literarne velika-ne?

»Ali menite, da postane duševni in literarni velikan tisti, ki to hoče doseči in ki vse svoje delo vsmerja v tem pravcu? Prav za prav v kakšnem pravcu? Mar more on sploh vedeti, da vodi ta pravec do neke vzvišenosti? Kako gledam na tiste, ki so za to že priznani? Na vsak način s svetim spoštovanjem, ki pa bi bilo še večje, če ne bi vse te veličine v svojem delovanju tako močno lomile linije. To bi bilo vzvišeno in herojsko. Ali pa so morda baš zaradi ome-njenega vzvišeni? Kar pa se tiče literarnih veličin, sem bil in bom mnenja, da se takš-

Pol stoletja neutrudna kulturna delavka

Ob 70 letnici Minke Govekarjeve, duše slovenskega ženskega gibanja

Žena je vedno razumela časovne dogodke in potrebe časa, zato je stala na svojem mestu in z globokim domnevanjem in trdnjo voljo do dela pomagala svojo temeljito izobrazbo na oltar domovine in prosvete.

Med Slovencem je gospa Minka Govekarjeva zasledovala splošno svetovno žensko gibanje, pisala o tem v naših listih, prikazovala delo velikih žensk drugih narodov in bodrila Slovenke k delu na domačem polju, predvsem učiteljice, da bi zanesle globljo duševno in etno kulturo med narod Poudarjala je ženski pokret, ki naj se pravilno razume in tolmači in razširja do zadnje gorske vasi.

Malč žen je med nami, ki bi imele tako bogato kulturno delo za seboj kakor Minka Govekarjeva. Prevredila je za gledališče celo vrsto dram in komedij iz srbohrvaščine in nemščine. »Slovenska Matica« je izdala njen prevod iz ruščine Leva Tolstaja »Moč teme« in študijo o Tolstem Ponašila je mnogo no- vel in romanov, ki so izhajali v podlistku »Sl. Narod« in »Jutra«. Bila je sodrničica »llu- strovanega Tednika« in »Tedenskih slik«, pi- sala je gospodinske stvari, ponevč po član- ke o svetovnem gibanju ženstva. Dopisovala je v celo vrsto listov in še danes ima pero v roki.

Po Valentinu Vodniku in Magdalen Plei- weisovi je bila prva žena, ki je izdala knjigo »Slovenska kuharica« 1903 in obsega 35 ti- skovnih pol. Kuharski knjigi prvih dveh ste bili zelo pomankljivi v izrazu, zato je sestavila vso slovensko kuharsko besedostroj, ki je ustrezalo času.

Gospa Minka Govekarjeva je bila urednica mesečnika »Slovenska Gospodinja«. Izhajal je v Ljubljani. Ta list je prinašal članke in vesti, spadoče v delokrog gospodinj in matere. List je poročal o delovanju ženstva doma in v tujini, mnogo je bilo tudi vezane besede. Bila je izvrstna urednica in vzgojiteljica mladih moči, prav posebno učiteljice, ki so ji po- šiljele svoje prispevke. List »Slovenska Go- spodinja« je bil zelo razširjen, posebno na deželi, kar je bil dokaz, da je v spretnih ro- kah in priljubljen.

Zveste sodrničnice njenega lista so bile učiteljice: Sonja Ana Fabianova, Evira Dolinar- jeva, Ljudmila Neteš, Polčeva, Marica Gregorčeva, Mara Bučar-Lamutova, Mara Ivanova Tavčarjeva, ki se je podpisovala tudi Federovna, dolje Monica Komarova in Mica Kapa, mlade moči, ki so se pozneje v življenju uveljavile v slovenski književnosti. Sodelovala je tudi učiteljica Kristina Schuler- jeva, že znana sodrničica »Slovensk. Narod«, »Ljubli. Zvon«, »Dom in Svet« in tržaške »Slovenke«. Brez sodelovanja Zofke Kvedrove in Ute ne bi bil list »Slov. Gospodinja« po- poln.

Ob prelomu stoletja ni bilo ženskega lista, kjer bi se udeleževale mlade, nadarjene žens- ke moči in Minka Govekarjeva jim je od- prla ugodne predale, jih bodrila, dvigala in

dajala pobudo za delo na polju ženske knji- ževnosti in znanja z izobrazbo med ljudstvo. Gospa Minka Govekarjeva, izredno izobra- žena učiteljica, žena širokega obzorja, je pri- pravljala pot in ustanavljala splošno žensko društvo, kjer so se po njeni nezmislivi volji izvedli vsi sklepi. Bila je tavnica in duša dru- štva, srce in gibal, ki je spremenilo v svoj krog žene in dekleta, da so po svojem delo- vanju širile izobrazbo med narodom.

Ob 25letnici Splošnega ženskega društva je izdala knjigo »Slovenska žena« 1926, v kateri je zbrala in uredila zgodovino dela slovenske žene vse od davnine do časa. V slovenski književnosti je to prva knjiga, ki prikazuje ženo v splošnem kulturnem delovanju. Koliko truda je položeno na obsegu 280 strani, kjer nam predstavlja tudi vse kulturne delavke od 1848 dalje. Poleg tega zbornika je priredila na ljubljanskem veleboju razstavo »Sloven- ska žena«.

V teh vrsticah je zgoščeno delo gospe Min- ke Govekarjeve in omejeno v bežne podatke, iz katerih bi se razprezale niti na vse strani. Draga gospa Minka Govekarjeva, s prošnjo do vsevečnega, da Vas očigledno in ohrani v zdravju in zadovoljnosti v krogu najdražjih, Vas najlepše prosimo oproščanja. Toda delo, ki ste ga posvetili slovenskemu narodu in ženskem gibanju, ne sme mimo nas ob pri- liki, Vaše sedemdesetletnice dne 28. oktobra.

V imenu vseh naših žensk in deklet se Vam, draga gospa, iz globine srca zahvaljujemo in prinašamo z izrazom globokoga spoštovanja iskrene želje in čestitke.

Maša Gromova in Mara Tavčarjeva

Knjižne novosti

Vodnikova pratika za leto 1945, izide v novembru ob enem z Zupančevim romanom Pod križem kot redno letno izdanje Vod- nikove družbe. Tudi letošnja Pratika bo — kakor vse njene prednice — pisana in bogata po vsebini in opreml. Vdajte se v Vodnikovo družbo!

Osebnosti

Na III. državnih realnih gimnazijah je 14. t. m. naredil višji tečajni izpit (matur) g. Tone Cvetko. — 15. t. m. je minilo 40 let, ko sta se poročila g. Karel Kačar, telefo- nist reševalne postaje v Ljubljani, in nje- gova zvesta družica gospa Jožeta. — Za pooblaščenega inženjerja za tehnično kemijo in tehnologijo je napravil izpit inž. A. Nežma. — V nedeljo 15. t. m. sta se po- ročila gđ. Nada Šumijeva, učiteljica in g. inž. arh. Ivo Jirkal iz Prage. — 50 let- nico svojega rojstva je praznoval solist, kompozitor, ter pevovodja, povsod znani g. Mirko Premelj, ki ga že 25 let poslušajo verniki frančiškanske cerkve, kjer s svoj- im mehkim baritonom dviga sloves kora. Čestitamo!

Najcenejša zabava

je zanimivo, poučno in zabavno čtivo, ki ga poleg najnovejših po- ročil o vojnih dogodkih in obilici prinaša vsaka številka ponedeljske izdaje »Jutra«

SLOVENSKI NAROD

ki je edini ponedeljski list v Ljub- ljani. Tudi Vi se naročite nanj čim prej!

Miloš Šušteršič: Dolenjski motiv

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novice«

Dualizem (2. januarja 1867) je vseboval slovenskim narodnim vzorom kvarne imponderabilije. Ni pa mogel na mah preokreniti, zadržati častniškega političnega toka, ki je zadnja leta poživiljval Novice. Politični prispevki so se namnožili. Glede na njihov izvor je med njimi razmeroma malo izvirnih. Po večini gre za gradivo, povzeto po raznih govorih ali raznih listih (Reform, Grazer Volks- blatt, Politik, Ost und West). Glede na njihovo kakovost prevladujejo predvsem izpodbudni, informativni, narodnostno, društveno ali volilno propagandni, kritični ter po- lemični članki in sestavki. V njih odseva sloven- sko življenje tega razdobja. Prinašajo program- no razčiščevanje, kažejo strnjeno diferenca- cijo Slovencev in razodevajo njihovo politično dejavnost.

Programno razčiščevanje je posledica političnega stanja, ustvarjenega na dualističnih osnovah. Slo- venske politika se je zataknila v ostrem precepu.

26

Njeni temelji so se precej razmajali. Na obzorju so se nakopili temni oblaki. Vsa v svojem biolo- škem bistvu zdrav narod slutiti pretečo nevarnost in se na njo dobro pripraviti. Novice pričajo o zdravem političnem čutu Slovencev. Poraja se potreba po samobrambi, ki pa ima lahko svoje izhodišče le v jasnem, določnem programem stališču.

Bližnji nasledki dualizma so Slovence izmistrili. Od Zedinjene Slovenije (1848) sem so nastopile Novice vijugasto pot. Postanejo na vmesnih postajah zgodovinskega prava, avtonomije posam- nih avstrijskih dežel ter ilirske zamisli. Razoča- ranja so vodila nazaj k dediščini iz l. 1848. Zgodo- vinski pravo se umakne naravnemu, narodnemu pravu, ki zajema v Svetčevem bistrem zasnutku (1866) širša obzorja. V državno-pravnem pogledu razlagajo Novice edino močno Avstrijo. Izreka- jo se pa za federativno preosnovno Avstrijo, kajti fede- racija je za Avstrijo naravna organska združba, med tem ko prinaša vsak centralizacijski poizkus razdruževanje (1868). Federalizem je edini politični sistem, ki more Avstrijo rešiti pogube. Sloneti pa more edino na ravnopravnosti vseh avstrijskih na- rodov, ki jim pripadajo enake pravice, pa tudi enake dolžnosti (1868).

Iz teh osnov lahko vznikne sprava z vsemi narodi »takraj ali onkraj Litave« (1968). Novice upajo na

spravo med Nemci in Slovani, ki naj bi rodila Ze- dinjeno Slovenijo. Francosko-pruska vojna pa ni ostala brez odmevov v avstrijski politiki. Odporno gibanje, ki je opozarjalo na ogroženo avstrijsko monarhijo in ustavo, je izpodmaknilo ministrske- mu predsedniku grofu Hohenwartu tla in ga od- pihnilo. Kakor so l. 1848 praznično odete in rdeče obrobene, svečanostno razpoložene Novice nazna- njale revolucijsko veselje, tako so izšle sedaj po odplavljenih poslednjih upih glede sprave črno ob- robljene ter z žalnimi poudarki in napisom »Po- ravnavna odločena!« na naslovni strani.⁸⁷ Novična postavka, ki je zidala na spravo med avstrijskimi narodi, se je za zmerom sesula.

Novice se potegujejo tudi za večjo omiko sloven- skega ljudstva, za edinstvo med Slovenci, pošteno svobodo v socialnem življenju. Zagovarjajo konser- vativne poglede proti toku liberalizmu, postavljajo v ospredje svojih programnih izpovedi katoliško vero proti poganskemu brezverstvu. Vzporedno se porajajo v slovenski narodni stavbi vzporedne raz- pake, strujni razpor, katerega težiščnica je v prvi razvojni fazi bolj v praktičnih preizkušnjah taktičnega političnega značaja, kakor pa v svetovno- nazorskih razpilih. Med tem, ko se struja Sta- roslovenec nagiblje k državno-pravnemu pro- gramu, se Mladoslovenci navdušujejo za

vzore narodnega programa.⁸⁸ »Stari« so proti di- rektnim volitvam in za abstinenco v ljubljanskem mestnem zastopu, »mladi« pa za sodelovanje. Tako postanejo Novice časniki torišče Staroslovenec, bleiweisovcev, »Slovenski Narod« pa zbirališče Mla- doslovenec. Razpor pljusne seveda tudi v časniki- se predale. Polenika se kaže tudi v Novičnih dopisih. V tej polemiki prepoznavnosti švigne mimo celo 30 letnica Novic.

Oglašajo pa se hude preizkušnje. V članku »Slo- ga« čutiš dostojne ubrane polemike strune.⁸⁹ Vo- lilni poraz pri deželnozbornih volitvah 1877. vpliva še bolj zblizevalno. Slovensko časopisje se ogreva za slovo. V tistih črnih dneh namigujejo »Novice« na potek rusko-turške vojne. Toda navzile zblizanju v stiski, v zadregi in precepu, obvelja strujna, po- litična, književna, časnikiška, društvena in družbena diferenciacija. V naprotju s staroslovenskim ge- slom »Za vero, dom, cesarja« uveljavljajo Mlado- slovenci svoje geslo »Vse za narod, svobodo in na- predek«.

(Dalje.)

⁸⁷ Novice 1871, 44.

⁸⁸ Dr. Lončar, Politično življenje Slovencev 17.

⁸⁹ Novice 1874, 388/9 in 398/9.

O tem in snem

Ljubljanske srajce nismo od muh

Ljubljanci gremo s časom naprej. Ta razveseljevalni pojav lahko opazimo na vsakem koraku, če hodite po našem belem mestu z odprtimi očmi in ušesi. Vojna je tudi nas v marsičem prikrajšala. Marsikaj je zdaj drugače, kakor je bilo v dobrih mirnih časih. Toda ljubljanske srajce nismo od muh, znamo si pomagati z nadomestki.

Namestu paradižniških piščkov

Včasih je po ljubljanskih ulicah kar mr-golelo najrazličnejših piščkov, zlahka in manj zlahka krvi, debelih in suhih, ozaljšanih s kraguljčki in pentljicami. Nekateri so lajali in grizli, drugi so pa samo bevskali. Bili so ljubki in priljubljeni in baje tudi zelo dragoceni. Da, o nekem takem zlahtnem članu pasjega rodu so celo trdili, da mu je njegova ljubeča gospodarica dala vstaviti zlat zob.

Zdaj jih skoraj ni več. Le redko kdaj še kje na ljubljanski ulici kaj zalaja ali zabevska. Ljubljanski paradižniški piščki spe nevdramno spanje, po njih so ostali le napisi na vratih nekaterih ljubljanskih vil: Pozor, hud pes! Piščke pa smo porabili časi primerno za nadomestek — okusne kozličke pečenke. Pojedli smo jih očvrtele, pečene ali v obari, kakor je pač bolj pri-jalo našemu gurmanskemu okusu. In baje so bili odlični nadomestek. Nikomur se ni pri pasji pojedinosti niti enkrat kolcnilo in nihče si ni pokvaril teka do imenitne kozličke pečenke.

Kako se je dokopala do operne pevke

»Mnogo jih je poklicanih, malo pa izvo-ljenih!« To velja posebno za pevke umet-nike. Zato se je ravnatelj neke opere tako naglo odpeljal v oddaljeno vasio, kjer je živila neka gosja pastirica, o kateri je šel glas, da izredno lepo poje.

Nekaj dni pred tem so mu bili sporočili, da ima omenjena pastirica prekrasen glas.

Tudi kapelnika si je bil ravnatelj vzel s seboj in še nekega drugega odločujočega gospoda.

Ko so gospodje prišli v vasio, so mo-rali čez občinski pašnik in tedaj so že za-gledali, kar so iskali: gosjo pastirico.

Velikansko živo pisano ruto je imela na glavi. Prav takšno, kakor druga gosja pa-stirica, ki je stala zraven nje. Iz polnega grla so ji vrela pesmi v pomladni zrak.

Strokovnjaški poslušalci so se veselo spogledali nad krasnim glasom, ki je tako odlično zvenel.

To je bilo tisto, kar so že dolgo zama-niskali. To je bilo tisto, kar naj jamči pa-riški operi, da bo zmerom polna in da bodo njeni dohodki še dalje večji.

Zivahno je stopil gospod ravnatelj k mla-di pastirci. Dekle se je ustrašilo, prene-halo je peti, plašno se je priklonilo in jih sramežljivo pogledalo.

Ravnatelj je bil presenečen tudi nad to-likšno lepoto. Druga dva gospoda sta prav tako strmela vanjo in si skrivaj zadovoljno mela roke. Nato pa so vsi trije napravili mladi gosji pastirci svoj najpomembnejši po-klon in ji razodeli, da jim je čast ponuditi ji mesto v operi, ki bi ji donosala lepe do-hodke, prosto oskrbo in pouk, dokler se ne

Po ljubljanskih ulicah se pa zdaj spre-hajajo drugačni štirinožci. To so nadomest-ki naših paradižniških piščkov. Vidite jih lahko zlasti jutraj in proti večeru na cestah, ki vodijo v naša idilična predmestja. Neke-teri imajo pentljice in kraguljčke, da celo pasje ovratnice so podedovali po svojih za-blagor naših železovih umirih predhodnikov. Njihovi gospodarji in gospodarice jih vo-dijo na vrviceh in verižkah, in to je zelo ljubko. Sploh se ti nadomestki pasjih štri-nožcev zelo ljubki in tudi mnogo bolj oli-kani od paradižniških kužkov. Ne lajajo in ne bevskaajo in tudi zadnje nočice ne vzdiguje-jo pri vsakem hišnem vogalu. Le zdaj pa zdaj zamekečejo: meeeekeee. Za seboj pu-sčajo ljubke kroglice, ki so za las podobne frnikolam, s katerimi smo se nekdaj otroci tako radi igrali. Tudi pri jedi niso izbirčni. Ni jim treba kuhati ne polente ne konjskih pljučkov. Sploh so popolni vegetarijanci. Po-jedo vse, kar je zelenega, na kar pač na-lete na svojih sprehajalnih poteh. Nejsi bodo to rože na vrtovih ali pa zelje in so-lata na predmestnih njivah. Povrh vsega imajo pa le eno, nedvomno najodličnejšo koristno lastnost: dajejo namreč mleko. Tako nam obenem nadomeščajo tudi kra-vico, ki so zdaj v vojnem času tako redke.

Nedavno je tašna meketajoča štirinožna živalica lepo dostojno na vrvi seveda in v spremstvu svoje lepe gospodarice, zašla ce-lo na ljubljansko promenado. Očividci tr-dijo, da je bilo to zelo ljubko. Tako smo dobili res polnovredni nadomestek za naše paradižne piščke, ki naj mirno spe svoje nevdramno spanje.

Kokokok pod kavčem

Nekoč so v naših kuhinjah, verandah in sobah v ljubkih kletkah zvrgele kanarčki, gostoleli čički in liščki ali pa so se spre-letavale ljubke, pisane papigice, ki so zna-le reči »dobro jutro« in »ljubeček moje ali pa »barabaz« in »lump«, kakor smo jih pač naučili in je bilo primerneje za naše izra-žanje v intimnem družinskem krogu.

Zdaj pa so nam to nekoristno perjad na-domestile prozaične, toda koristne koka-daje in kokoti. Kako ganljiva so jutra v našem belem mestu, ko enoglasno zadoni njihova prodirna jutranja pesem iz vseh njihovih primernih in neprimernih prebiva-lišč.

»Kikrikiki! Kikrikiki!« zveni mogočno in prodirno izpod zabojev in košar, iz kleti, verand, kuhinj in sob.

»Kikrikiki, kikrikiki, mi smo rai!«

Nedavno sem obiskala prijateljico. Posa-dila me je na moderen kavč in potem sva kramljali o vsakdanjih gospodinskih skr-beh, ki jih ni malo v teh dneh. Nenado-ma pa se prav pod menoj oglašila ravnođuš-no in spokojno:

»Kok, kok... kokokoki!«

Mrzlo me je spreletelo. Nemirno sem po-gledala prijateljico. Ona pa je mirno kram-

ljala dalje. Pomenkovali sva se o jajcih, ki so zdaj tako draga in ker imam precej bujno domišljijo (kar je za zdajšnje čase živa potreba) sem bila prepričana, da se mi je samo zdelo, da slišim kokodakanje kokoši. Zdajci pa je spet zakokodajalo tik pod menoj: Kok, kok, kok, kokokoki! Šment, menda me ni moja bujna domišljija privela tako daleč, da sem se še sama spreme-nila v koristni »nadomestek« in postala kokodajša?!

Nemirno sem se preselila in zmeden po-gledala prijateljico. Ta pa se je nasmešni-la in mi mirno pojasnila:

»Nikar se ne vznemirjaj, draga, saj ni nič. Naša grahka pod kavčem vali.«

Sklonila se je in potegnila izpod kavča kosček, v katerem je sedela na jajcih za-jetna grahka. Putka me je nezaupno po-gledala z drobnimi očesi in se neprijazno oglašila: »Kokok, kokok!«

Saj bi jo imela v drvarnici, mi je po-jasnjevala prijateljica. »Toda tam so mi že dve ukradli. Vredna je svojih petsto lir, da o jajcih, ki jih vali, niti ne govorim. Pa jo imam tukaj, pod kavčem je vsaj na varnem.«

»Kokokkokokokoki!« ji je pritrdila putka.

Kako so se rodile ljubljanske buteljke

Da. Tako je. Ljubljanci gremo z du-hom časa. Toda nekateri nas celo prehit-ejo. To so naši ostirji. Slava ljubljanskih vinskih bratcev slovi daleč in jo dobro ra-zumejo in tudi upoštevaajo naši, za blagor bližnjega vneta krmariji. Z vso vneto in skrbnostjo so nam stregli v mirnih starih časih. Neprestano so se sukala okrog nas postrežljiva dekleta in skrbela, da ni bila merica pred nami niti trenutek prazna. »Prinesem še literček? Prinesem še liter-ček?« tako so zvrgele od zgodnjega jut-ra do polnoči.

Toda vojna je in z njo so prišle omejitve. Vino je postalo dragoceno in redka pijača, ki jo v krahm dele le po strogo določenih mericah svojim stalnim gostom v redkih, za to odmerjenih »uradnih« urah. Drugim gostom, ki niso stalni, je pa milostno do-poljeno, da smejo sedeti in piti oranžado ter gledati stalne goste pri blaženem uživanju vinske kapljice.

A ljudje se v marsičem razlikujemo med seboj. Zlasti po žepu. Med nami so imeni-tniki, ki imajo natlačeno polno žepa in še velike bančne račune, pa uboge pare, ki ni-

majo bančnih računov in jim le okrog vsa-kega prvega v žepu nekaj cinglja.

Prve in druge nekateri ostirji dobro po-znajo. Prvi so pili včasih le najboljše vino v buteljkah, ki so bile polnjene pri vino-gradnikih in lepo opremljene z etiketami, kjer je bila označena vrsta vina ali ime gorice, kjer je vino rastle. Svoj čas so se dobile buteljke traminca, rizlinga, burgund-ca iz štajerskih gor, iz dalmatinskih pa plavca, grk in slava Količeva zlata kaplja-ča. Pozneje so se ti vinski sladokusci za-dovoljili s kiantijem in drugimi italijanski-mi vini, ki so bili prav tako napolnjeni v steklenicah, opremljenih z originalnimi eti-ketami.

Oni drugi, uboge pare, so se pa zadovo-lijli s cenanim vinom, sprva s dalmatincem in pozneje s »črnim«, ki je bilo vedno ce-nejše od belega.

Med stalnimi gosti so prvi in drugi, toda ostirji so, samoumevno, kot praktični gos-podarstveniki, prvim bolj naklonjeni. A vino je zdaj samo ene sorte in v strogo odmerjenih mericah, ki so onim s polnimi žepi mnogo premalo. Pa so nekateri ostirji izluhtali velekoristno zamisel. Poiskali so po kletah prazne buteljke in kiantarice in jih napolnili z vinom. Seveda so potem vi-no v teh steklenicah imenitnosti steklenice primerno tudi zvišali ceno. Tako zdaj lah-ko dobe v ljubljanskih krahm tisti gostje z natlačenimi žepi (kje in kako so si jih natlačili je postranskega pomena!) poleg svoje običajne merice tudi vino v buteljkah ali kiantaricah, kolikor jim žep in srce poželita. Gostom drugega reda, ki si tega veselja ne morejo privoščiti, je pa dovolje-ni, da si imenitne steklenice na mizah od-dalec brezplačno ogledujejo.

Ta epohalna zamisel se je imenitno ob-nešla. Tako, da zdaj po nekaterih krahm sploh ni več dobili odprtih vin, ampak sa-mo v buteljkah in kiantaricah s primerno navitimi cenami seveda. Tako vidite so se rodile ljubljanske buteljke, odnosno ljubljansko vino, ki je tako pristno naše, ka-kor je pristna naša slava Ljubljana. In morda je celo tudi nekaj res v sorodu z njo.

Le en droben nedostatek bi bilo še treba odpraviti. Večina steklenic je namreč brez etiket. Nekateri jih sicer še imajo iz sta-rih časov svoje slave, toda ti nikakor ne odgovarjajo imenitnosti ljubljanskega vina. Prepričani smo pa, da bodo iznajdljivi ljubljanski ostirji tudi ta nedostatek kaj hitro odpravili in opremili svoje buteljke in kiantarice vsaj s skromnimi domačimi na-pisi. Usojamo si skromno predlagati ne-kaj najprimernejših imen: Zveplanka, Ljubljanska brozgica, Slana kapljica, Glavobol-ka, Zmešanka, itd.

Vidite, kako smo se vojnemu času vse-stransko prilagodili. Pa recite, če ljubljans-ke srajce nismo od muh? — I. S.

Znameniti primeri smrtnih slutnje

Iz zgodovine so nam znani mnogi pri-meri uresničenja napovedi smrti. Tako je protestantski župnik David Fabricius, ki je vžival svetovno slavo kot zvezdoslovec, povedal, da bo umrl 7. maja 1617. Da bi tej usodi ušel, je poskušal vse mogoče. Vse dneve je ostal doma in samo vsak večer je za trenutek stopil na prag, da bi ujel nekoliko svežega zraka. V takšnem trenu-tku ga je usodnega dne umoril neki Hoyar.

Podobno je umrl prerok iz zvezd Steff-flör, ki je bil izračunal, da ga bo smrt do-hitela nekega določenega dne 1530. Ves ta dan je prebil pod varstvom prijateljev v hiši. Dan je skoraj minil, ko je seget Steff-flör po neki knjigi na polici. Polica je pa-dla s stene in je zadela Steffflörja tako ne-srečno na glavo, da je ostal na mestu mrtel.

V nekem gradu prince Radzivila v Ga-liciji je visela neka slika. Mlado dekle, ki jo je bil princ pohčel, se je te slike straš-no bala. Na dan svoje zaroke je to zaročencu povedala. Ta jo je presrečno zvlekel v sobo, kjer je slika visela, češ: »Tega strahu se moraš odvaditi!« Vse je zrla v

sobo in se ni menilo za prestrašene klice mladega dekleta, ki so jo skoraj s silo po-stavili pod sliko. Nekdo pa si je dovolil šalo, da je zaloputnil vrata. Od tega stres-ljaja je padla slika s stene in zadela za-ročenko tako nesrečno na glavo, da je v nekoliko minutah umrla.

Okrog leta 1865. je v Sartennu živel neki Sessaroli, ki si je bil najel tretje nad-stropje hiše kanonika Bocherinija. Tu se je sestajala vsak teden družba 35 ljubite-ljev glasbe, ki ji je bil Sessaroli za diri-genta. Že po prvi skušnji v novih prostorih se je vedel Sessaroli zelo razburjeno. Trdil je, da se bo hiša v kratkem podrla. Hišni lastnik je pozval uradno komisijo, ki je stavbo natančno pregledala in izjavila, da je strah neosnovan. Na dan, ki ga je Ses-saroli označil za dan nesreče, se je orke-ster spet polnoštevilno zbral, vendar pa je bil dirigent tako razburjen, da so se tudi drugi mlezeli njegovega strahu in se dali pregovoriti, da z njim vred zapustijo po-slopje. S tihih glasom jih je pozval, naj gredo po stopnicah počasi in brez tresen-ja. Komaj je zadnji izmed moč zapustil hišo, se je ta s silovitim trščem podrla.

Kako bi si vzgojila moža

Nasveti turške pisateljice — Najprej se mura žena sama vzgojiti — Moške so kakor razvajeni otroci

Nasveti turške pisateljice Suad Derviše-ve ženam, ki niso zadovoljne s svojimi možmi.

To je problem, ki je zanimal že mnoge žene, kajti mirno lahko rečemo, da ni sko-raj nobene na svetu, ki bi ne obetala pred tem vprašanjem. Zato so vzbudile v žen-skem svetu toliko zanimanja trditve turške pisateljice Suad Derviševe, ki je več let proučevala moške značaje. Turška pisa-teljica pravi, da je možki posebno nevaren otrok. Po njenem prepričanju je mož vedno vzrok ženske žalosti, nezadovoljstva in tu-di sreče. Ne moremo biti srečne, če nas žaloste njegove velike in male napake, nje-gove malenkostne življenjske navade in če nam ni po volji v vsakdanjem življenju. Toda s tem si ni treba tako hudo beliti glave. Nič ni tako enostavna, kakor ko-rigirati moške napake.

Pametna žena v takih primerih ne tarna, temveč razmišlja, kako bi si moža vzgoji-la. In res, moža lahko žena vzgoji, seveda je pa potrebna potrpežljivost. Kakor pri vzgoji otrok. In vendar je razlika med vzgojo moža in otroka. Če hočemo vzgojiti otroka, pravi turška pisateljica, moram biti bolj ali manj stroga in večkrat poka-zati svojo avtoriteto. Če pa vzgajam mo-ža, moram biti nasprotno zelo ponižna, po-pustljiva in prijazna. Kajti mož ne sme nikoli opaziti, da ga žena vzgaja. Čim to-opazi, postane trmast in si vsako vzgojo že vnaprej prepove. Če pa ravnamo z njim z žensko nežnostjo, postane pohleven, pa naj bo še tako trmast in svojevleja. Treba je samo vedeti, kako vzeti ga v roke.

Če hočemo moža vzgojiti, se moram vzgo-jiti najprej sama. Žena, ki hoče vzgojiti moža, mora namreč imeti mnogo vrlin. Bi-ti mora energična, inteligentna, razumna, zmerom dobre volje, posebno pa spretna, da zna skriti svojo inteligenco in da ni-koli ne pokaže slabe volje, najbolj ji je pa potrebna potrpežljivost in zopet potrpežli-vost. Z vzgojo je treba začeti že od prvega srečanja. Pametna ženska vidi v vsakem možkem svojega protivnika in je previdna. Ne sme namreč pozabiti, da je bil možki, ki smo mu žrtvovali svoje življenje ali sro, nekoč naša docela tuj. Često mu damo več pravice, nego je treba, potem jih pa za-ma, zahtevamo nazaj, kajti kar je mož enkrat dobil, je za zmerom izgubljeno.

Prvi vtis je najvažnejši. Pozneje je zelo težko zabrisati ga in zato pametna žen-ska pazi, da napravi na možkega že pri prvem srečanju čim boljši vtis. Če pa ho-če napraviti nanj ugoden vtis, mora biti ljubeznjiva, prijazna, skromna, vesela, malo koketna, čisto ženska, nekoliko otroč-ja, zelo fina, nikoli preveč energična, ni-koli dolgočasna in zmerom rezervirana. Te lastnosti pa niso vedno prirojene in če jih hoče žena v sebi vzgojiti, se mora zelo potruditi. Toda ta trud se vedno bogato poplača.

Če nima tvoje mož nikoli časa, da bi šel s teboj na izprehod, v gledališče, kino ali na koncert, ne smeš biti žalostna ali ner-vozna. Postavi moža pred gotovo dejstvo, ne prsi ga in ne grozi mu, ker bi se samo prepirla z njim. Kupi si vstopnico za gla-dališče ali kino, obide se lepo in pripravi. Čim pa pride domov, mu reci, da si mu pripravila prijetno presenečenje in delaj tako, kakor bi mu hotela storiti veliko ve-sele s tem, da mu privoščiš pravo večer-je. Če se to ne posreči prvič, če se mož razjezi ali če postane grob, se nikar ne žalosti. Nikoli ne smeš pozabiti, da moža vzgajaš. V takih primerih se samo čudi, da se mo-re mož tako motiti in prepričati ga z be-sedami in dobrikanjem, da delaš vse samo zanj in da si si bila zamislila večer tako krasen, da mu je lahko žal, da ga ne bo izkoristil. Može niso docela brez srca. Že-nina žalost ga končno le gane in vzame te s seboj. Tedaj je pa treba dobro paziti. Žena mora biti ves večer prijazna in lju-beznjiva, kakor vesela tovarišica. Potruditi se mora, da ima mož čim več zabave in razvedrila, če pa hoče domov, se žena ne sme upirati. Pozneje ga ne bo treba več prositi. Vedno pogostejše bo imel dovolj časa iti z ženo v gledališče, na koncert, na ples itd.

Da za mizo ne bo godrnjal, se mora že-na zatajevati in žrtvovati, da ustreže nje-govim željam. Za mizo se mora počutiti mož kakor najbolj dobrodošli gost. Njegov jedilni pribor mora biti položen malo ko-kešno, namizni prt brezhibno bel, na mizi rože, žena pa čedno oblečena. Če mu kaj ni všeč, ne bo imel poguma, da bi za mizo na glas godrnjal, ali se igral z ženinjo lju-beznivostjo in dobro voljo. Ne kuhaj mu prepogosto njegovih najljubših jedi, kajti

Opazka ob robu

Ukinitve nekaterih postajališč električne cestne železnice v Ljubljani je prebivalstvo pozdravilo in je tudi na mestu, saj je sedaj vožnja znatno hitrejša, ukinitve postaja-lišča pa so bila manj prometna, tako da se dajo pogrešati. Edino za eno postaja-lišče bi bilo umestna izjema in sicer za po-stajališče pred tobačno tovarno. Gre nam-reč za to, da bi tramvaj postal, ko grédo delavci in delavke na delo, odnosno, ko se vračajo domov. To bi bilo vsega skupaj šestkrat na teden striktrir na dan, ob so-botah dvakrat in ob nedeljah in praznikih nobenkrat. Številnim sotrudnicam in so-trudnikom tobačne tovarne bi bilo na ta na-čin zelo ustreženo. Obenem pa bi se morda uknila še nekatera manj prometna posta-jališča, odnosno naj bi se spremenila v po-možna, to se pravi, da bi se tramvaj us-tavljali samo po potrebi. Takšna postajališča imajo povsod, kjer se lahko ponašajo z električno cestno železnico. — Opazovalec.

Če jih dobi bolj redko, ti bo hvaležen za to pozornost in jedi mu bodo tudi bolj dišale. Hudo je, če tvoj mož ne goji svoje zuna-njosti, svojih rok, las itd. Može, ki se zanemarja, goje zanemarjenost naravnost strastno, strastneje nego žene lepoto. V takem primeru nikar možu ničesar ne oči-taj. Može so napram kritiki trmasti in so-trudnikom tobačne tovarne bi bilo na ta na-čin zelo ustreženo. Obenem pa bi se morda uknila še nekatera manj prometna posta-jališča, odnosno naj bi se spremenila v po-možna, to se pravi, da bi se tramvaj us-tavljali samo po potrebi. Takšna postajališča imajo povsod, kjer se lahko ponašajo z električno cestno železnico. — Opazovalec.

Z dobrikanjem doseže pri moških mno-go. Podari mu to ali ono malenkost, ki bo okusno izpolnila njegovo obleko. Če nosi kaj novega, obdaj njegov eleganten. Ta-ko se bo začel polagoma zanimati za svo-jo zunanost in končno postane tak, kakr-šnega hočeš imeti. Seveda je treba za to mnogo časa in še več potrpežljivosti.

Če je tvoj mož izpremenil poklic ali za-menjal službo, morda na slabše, mu nikar tega ne očitaj, nikoli ne govori o njegovih nesposobnostih, zlasti mu pa nikar ne sve-tuj. Moški se rad moti in se smatra za inteligentnejšega od ženske. Te iluzije mu ne smejo nikoli odvzeti. Mož zelo rad vi-di, da ga žena občuduje. Če hočeš, da bo imel v svojem poklicu uspeh, poskrbi, da bo imel trdno zaupanje v svoje zmoglosti. De-laj tako, kakor bi pričakovala od njega čudežev. Sugeriraj mu svoje ideje in obdu-di jih, kakor bi bile njegove lastne. Mož noče nikoli izgubiti občudovanja svoje žene in svojega lastnega prestiža.

To so v glavnem nasveti, ki jih daje že-nam turška pisateljica. Žene, ki niso za-dovoljne s svojimi možmi, poskusite vzgo-jiti jih po teh navodilih. Nekaj dobrega in za praktično življenje porabnega je ne-dvomno v njih.

Slon je bistra glava

Ali imajo sloni res več pameti, kakor mnoge druge živali? Čujmo, kaj pravijo o slonovi bistroumnosti cirkuški strokov-njaki. V cirku so sloni še zmerom velika privlačnost prav zaradi tega, ker jih lahko marsičesa naučijo.

Ljudje, ki se ukvarjajo s sloni, vedo, da ne najdeš med njimi dva z enakim zna-čajem. Slon se tudi zelo hitro izpreminja. Zdi se, da dobre volje, miren in prijazen, na-enkrat se pa njegovo razpoloženje izpre-meni pod vplivom razočaranja ali bolečine. Slon se razjezi in postane nevaren. To pa se zgodi le, če koleba v razpoloženju, ali če prihaja njegova pamet v blaznost. V takem primeru izgubi slon smisel za pra-vico, ki je zelo ukorenjena v njem.

V nekem cirku so imeli indijskega slo-na, ki mu je bilo ime Tom. To je bil prvi slon, ki je znal hoditi po debeli vrvi. Po-zimi, ko ni cirku deloval, je bil Tom za-prt v svoji staji. Toda slon ne pozna nič lepšega in prijetnejšega od izprehoda. Tri dni je Tom pazil, kam obesa njegov paz-nik ključ od staje. Potlej ga je pa z rilecem snel, odklenil vrata in se klatil vso noč okrog. Od tistega dne je ključ pogosto iz-ginil in navadno so ga našli pod slonovo nogo.

Iz Indije in Ceylona čitamo pogosto zelo zanimive zgodbe o maščevnosti slonov in njihovem spominu, če gre za to, da se maščujejo nad krivico, ki si jim je zgodi-la. Nasprotno pa mnogi evropski in ame-riški izurjevalci slonov zanikujejo, da bi se slon odlikoval s posebnim spominom. V tem pogledu imajo baje sloni enako last-nost kakor človek. Nekateri se spominjajo vsega, drugi pa ničesar.

Neki slon je čez osem dni pozabil, da ga je človek dražil. Pač pa se je v nekem ameriskem mestu pripetilo takšno izredno-ga. Cirku je priredil pred predstavo spre-vod svojih živali. V množici gledalcev je stal krojač, ki je zbold mimosidečega slo-na z iglo v rilec. Ko se je čez tri leta po-javil cirkuš zopet v tistem mestu, je slon pognel z rilecem iz množice gledalcev svo-jeja krojača in udaril trlikrat z njim ob tla, tako da je bil pri priči mrtev. Ta slon je imel izredno dober spomin.

Sloni pa so tudi šaljivi in se radi uče-reči, ki jih vešele. V nekem evropskem cir-kusu so imeli dolga leta slona, ki ni nikoli delal ničesar drugega, kakor nosil razno-tvarino in pomagal prepeljavati vozove. Pri večerni predstavi se je slišala godba tudi v stajo starega slona in paznik je nekega dne po naključju opazil, kako je slon ple-sal po godbi. Od tistega večera je slon na-stopal tudi v cirku. Nekdo mu je podaril orglice in slon je navdušeno pihal vanje, kadar se je dolgočasil ali jezil.

Foznavalci slonov pa tudi pogosto opa-zajo, da sloni na stara leta pozabijo vse.

Zakaj otroci lažejo

Dunajska zdravnica dr. Buliberjeva je napisala zelo zanimivo knjigo o svojih opa-zovanih otrok. Buliberjeva trdi, da se otro-ci pod petimi leti svojih laži sploh ne za-vedajo, marveč, da je vse, kar neresnično povedo, plod njihove domišljije. V starosti med 5 in 10 leti, govori otrok neresnično, delno zato, da bi izrazil tako svojo željo, da je že velik in dorasel, delno pa iz bo-žjani pred pričakovano kaznijo. Šele po 10 letih se otrok čisto zaveda laži in hoče z neresnico doseči neki določeni smoter.

Ob alarmu takoj v zaklonišča

Uprava policije v Ljubljani, oddelek za protiletalsko zaščito opozarja prebiva-lstvo, da mora v primeru danega zna-ka za protiletalski alarm takoj zapu-stiti vse javne prostore in ceste in se nemudoma podati v najbližje zakloni-šče. Osebe, ki ne bodo upoštevale obsto-ječih predpisov, bodo najstrožje kazno-vane z denarno in zaporno kaznijo.

- Film -

Pri zadnjih evropskih pelikanih

Oddelek za kulturne filme pri Ufi je bil letos poleti odposlal posebno odpravo v Romunijo, kjer so ob izlivu reke Donave v Crno morje, to je na področju njene delte, filmali pelikane, te redke vodne ptice. Vodja filmske odprave dr. Ulrich Kayser pripoveduje o tej doživljajev polni vožnji tole:

Težavna vožnja skozi labirint...

V ozkih čolnih smo se prebijali skozi gosto trsje romunske delte, ki je v notranjosti še popolnoma nedotaknjena od vsake civilizacije. Ako pomislim na indijske pragozdove, moram priznati, da je tu narava še bolj veličastna in v svojem naravnem razvoju še bolj dramatična.

Vozimo se čez prostrane, tihe vodne gladine, posejane s tisoči belih, rožastih in rdečih vodnih rož. Sicer manjka prelestna barvitost indijskih voda. Skoraj enolično in otožno plavajo posamezni otoki iz trsja čez vodno gladino. Ker ti otoki stalno menjajo svoj položaj, saj so igrača vetra in vodnega toka, je že marsikak ribič izgubil orientacijo in se ni več vrnil iz tega vodnega labirinta.

Pelikanska mrzlica

Nekega dne, po dolgih urah vožnje, smo opazili v daljavi dostojanstveno leteče pelikane. Cele odprave se je polastilo razburjenje in napeto pričakovanje, kajti pelikani so tudi tukaj že precejšnja redkost. Sedaj, ko smo jih videli, se nas je lotila pravca pelikanska mrzlica. Moramo jih ujeti na filmski trak, pa naj stane kar hoče. Toda danes nam je bilo dano le, da smo jih videli v poletu, iz daljave. Po 14 urni vožnji smo se vrnili brez plena. Naslednjega dne smo opazili skoki daljnogled v oddaljenosti kakih 500 metrov mal otok iz trsja in nad njim so plavali pelikani. Bila je res prava kolonija pelikanov. A še preden smo se jim mogli približati, čeprav se nekaj sto metrov daleč, so odleteli in nismo jih več videli. Zopet smo se morali vrniti praznih rok. Treba je bilo torej maskirati čoln. Kaj čudna barka se je sledečega dne bližala koloniji. Bili smo spremenili v plavajoč otok iz trsja in tokrat smo imeli uspeh. Nikoli ne bom pozabil trenutka, ko smo se bližali tej samotni naselbini kraljevskih ptic. Filmali smo jih iz vseh »cevil« in ko smo se že približali na kakšnih 150 metrov, je postalo pelikanom — bilo je kakih 200 živali — nekaj sumljivo in počasi so odleteli. Ko smo prišli čisto blizu otoka, smo našli na njem kakih 50 jajc, ki so bila velika kot nojeva jajca. Sedaj sem se bil še odločil, da napravim poseben kulturni film »Srečanje s pelikani«, saj čez štiri tedne so morali biti mladiči tu. Še istega večera sem napisal rotundno. Toda uračunal sem se, napravil sem račun brez krčmarja. Slednji se je pojavil v naravi delte, ki ne dopušča

radovednim zemljanom, da bi se igračkali z njo. Pelikan ni filmski igralec in plodišče ni nobena filmska dekoracija.

Tragedija v delti

Čez noč so »zli duhovi« donavske delte poslali čez njo silen vihar, pri katerem je prišlo ob življenje trinajst ribičev. Orkan je premetal vse otočke iz trsja in popolnoma spremenil sliko delte. Tudi naše naselbine pelikanov ni bilo več. Z neizničnim potrpljenjem in mnogo sreče smo končno le našli ostanke kolonije, ki je bila razbita in zapuščena. Le posamezna jajca so plavala po nemirni vodi. Nihče nam ni mogel povedati, kam so naši pelikani zleteli, vsekakor letos ne bodo več valili.

Toda filmarji smo trdi, vztrajni ljudje. Nekatere druge, daleč stran od prizorišča te naravne tragedije, mora biti druga naselbina. Z motornim čolnom smo se prepeleli daleč proti severu. Životali smo v napoli podrtih kolibah in se hranili — zjutraj, opoldan in zvečer — z ribami. Ure dolgo smo stikali med trsjem po krajih, okuženih z malarijo, dočim so nas nenehoma pikali moskiti. Vsak trud mora biti nekoč poplačan. Kljub vsej teoretični neverjetnosti smo slednjič vendar našli novo kolonijo pelikanov, tokrat z že izvaljenimi mladiči. V takem trenutku ne pozna nihče več lakote, žeje, naporov, malarije... Sedaj je bilo za nas le eno geslo: pelikani! Zatelebani smo bili v pogled na te dostojanstvene ptice pradohe, noč in dan smo mislili le na nje — kralje vseh ptic.

Pelikani pri ribjem lovu filmari

Samo en prizor nikakor ni hotel uspeti, čeprav je bil zapisan v scenariju že od vsega začetka: kako lovijo pelikani ribe. To delajo namreč na prav zvit način. Stvorijo krog, potem pa tolečo s perotmi po vodi; uprizorijo pravcati pogon na ribe. Krog med udarjanjem zožujejo in obenem pobirajo ribe. Toda pri tem opravilu se ne puste

Tudi živali jočejo

Znanstvena dognanja potrjujejo domnevo, da so nekatere živali zmogljive globokih občutkov. Krokodilove solze pretaka, pravimo, če hočemo reči, da joče človek samo za to, da bi vzbudil sočutje bližnjih. Kako je prišel ta izrek v naš jezik? Ali more krokodil sploh jokati? Ne. Krokodil ne more jokati, ker krokodil nima solznih žlez. Predstava jokajočega krokodila izvira iz prastarih vzhodnih bajk in pravljic, po katerih posnema krokodil glas jokajočega otroka, da vabi k sebi žrtve.

Nekatere živali so pa zmogljive globoke ginjenj, ki ga večkrat spremljajo tudi solze. Zanimivo je, da so med temi živalmi na prvem mestu take, pri katerih bi

opazovati, kaj šele filmati! Tudi naša pretkana kamuflaža ni pomagala.

Vse smo imeli že na traku, edino ta prizor nam ni hotel nikakor v kamero. Tedaj se je naš vrli operator ujezil in je s, al 16 dni v čolnu. Sedemnajsti dan, ob sončnem vzhodu, je ujel prizor. Sicer na daljavo 300 metrov, a s teleskopiko je »pripeljal« svoje pelikanke prav blizu. Prvič so bili tedaj filmani pelikani pri tem »svetem opravilu«.

Srečanje s pelikani je bilo za nas doživetje prvega reda. Upam, da bomo vsaj odlomek tega s filmom prinesli milijonom gledalcev.

Sitnoba

Mož in žena se odpravljata v nedeljo popoldne na izprehod. Pred hišo vpraša žena moža, ali je zaklenil vrata.

»Seveda,« pravi mož.
»Kakšen seveda? Človek take reči pozabi in tudi tebi bi se utegnilo kaj podobnega zgoditi.«

»Prav dobro vem, da sem zaklenil.«

»Prav dobro? Morda.«

Na drugem vogalu se žena ustavi.

»Ali si res prepričan, da si dobro zaklenil?«

»Seveda sem!«

»Možje niste preveč zanesljivi. Ne vem, ali naj bi ti verjela.«

»Kar verjemi mi. Vrata so dobro zaklenjena.«

»Upam.«

»Jaz tudi,« meni mož.

»Samo upaš? Torej nisi prepričan, da si dobro zaklenil?«

»Prepričan, prepričan sem.«

Žena ga prime za roko.

»Mož, meni se tako čudno zdi. Kaj, če si se zmotil?«

»Pojdimo! Kaj ti je danes? Saj nisem prvič zaklepal!«

»To je lahko reči. Tako lahkomišelnost je že dostikrat napravila hude reči.«

»Zdaj pa molči!«

Mož in žena gresta dalje, on premišljuje svoje, ona svoje. Tedaj pa žena spet obstane in reče skoraj ježno: »Reči kar koli, jaz se hočem prepričati. Vrniva se!«

Mož je jezen.

»Ali misliš, da znaš samo ti vrata zaklepati?«

Začeta se pričati, potem pa se le pomenita in se vrtna proti domu, da se prepričata, kdo ima prav. Ko sta pred vratni stanovanj, poskusi žena s ključem. Vrata so bila zaklenjena, da bolj niso mogla biti. Mož žari od škodoželjnosti.

Ženi pridejo skoraj solze v oči, tako je osramočena in jezna, ker je mož zmagal. Nato se v drugo odprava na sprehod.

Čez dve uri reče žena možu tako mimogrede:

»Vrni mi ključ, ki si jih prej vtaknil v žep.«

»Ključ? Saj jih moraš sama imeti!«

Žena išče in išče, premišljuje, potem pa vzkligne: »Mati božja, v vratih sem jih pozabila!...«

Utrinki

Modrijan dela dobro vsakemu pokretu: krepost je njegovo življenje.

Dostojen je človek lahko tudi brez modrosti, ne more pa biti moder brez dostojnosti.

Knjige govore mojemu razumu, prijatelji mojemu srcu, nebo govori moji duši, vse drugo samo mojemu sluhu.

Modrijan ne pripoveduje, kaj dela, ne dela pa tudi ničesar, kar bi moral zamočati.

Človek more iskati krepost, ona pa ne bo nikoli iskala človeka.

Za smeh in dobro voljo

NI POMOCI

»Voda za lase ti torej ni pomagala?«
»Prav nič, čeprav sem jo izpil tri steklenice.«

ISKRENOST

»No, prijatelj, kako si si zamislil svojo bodočnost?«
»Lepa mora biti, sicer je ne vzamem, bogata mora biti, sicer bi je ne mogel vzeti, in neumna mora biti, sicer bi me ona ne vzela.«

VEST

Mati: »Kaj ti vest ni nič očitala, da tega ne smeš delati?«
Sinček: »Očitala mi je že, mamica, pa si oni dan sama dejala, da ne smem verjeti vsega, kar kdo pravi.«

SNIDENJE

»Po desetih letih si torej zopet srečal svojo študentovsko ljubezen? Ali je še ohranila deklško postavo?«
»Ohranila? Mnogo več, pomnožila jo je.«

V SOLI

Janezek: »Imenuj mi kak element!«
»Konjak, gospod učitelj.«
»Konjak?«
»Seveda, konjak. Kadar ga papa pije, pravi, da je v svojem elementu.«

TUDI SFOMIN

»Kajne, možiček, preden bodo urejene vse formalnosti najine razporeke, se dava še skupaj fotografirati?«

DOSLOVNO

»Ko sva se seznanila, si mi dejal, da mi izpolniš tudi najmanjšo željo.«
»Najmanjšo že, toda ti imaš same velike.«

ARITMETIČNA SREDINA

»Ko so me v uradu vprašali, koliko sem stara, prav zares nisem vedela, ali jih imam 24 ali 25.«
»No, in kaj si odgovorila?«
»Osemnajst.«

Kitajski zdravniki imajo polno skrivnosti

Zdravniška veda je zadnja desetletja silno napredovala in dosegla velike uspehe. Toda kljub velikemu napredku imajo kitajski zdravniki še vse polno skrivnosti, za katere doslej še noben Evropec ni mogel izvedeti. Znano je, da so kitajski zdravniki na glasu kot zelo dobri poznavalci človeškega telesa in zdravilnih lastnosti posameznih zelišč.

Neki evropski zdravnik se je mudil na Kitajskem in je bil po naključju zavezan pri izdajanju zoba. Ugleden kitajski zdravnik je najprej drgnil oboleni zob in meso okoli njega z neko belo snovjo. Nato je zob prijel s prsti, ga nalahno majal na vse strani in ga za tem z lahkoto potegnil iz dlesni, kakor zamašek iz steklenice. Izdiranje je trajalo 30 sekund.

Človek živi v ginljivi zvezi z mišjo

Doslej nismo še slišali, da bi bile miši koristne živali, saj je znano koliko truda stane kmetu, da si zaščiti pridelke pred temi glodalci. Pri nas zato preganjamo tega malega sesalca. So pa na svetu kraji, kjer človek živi naravnost v ginljivi zvezi z mišjo.

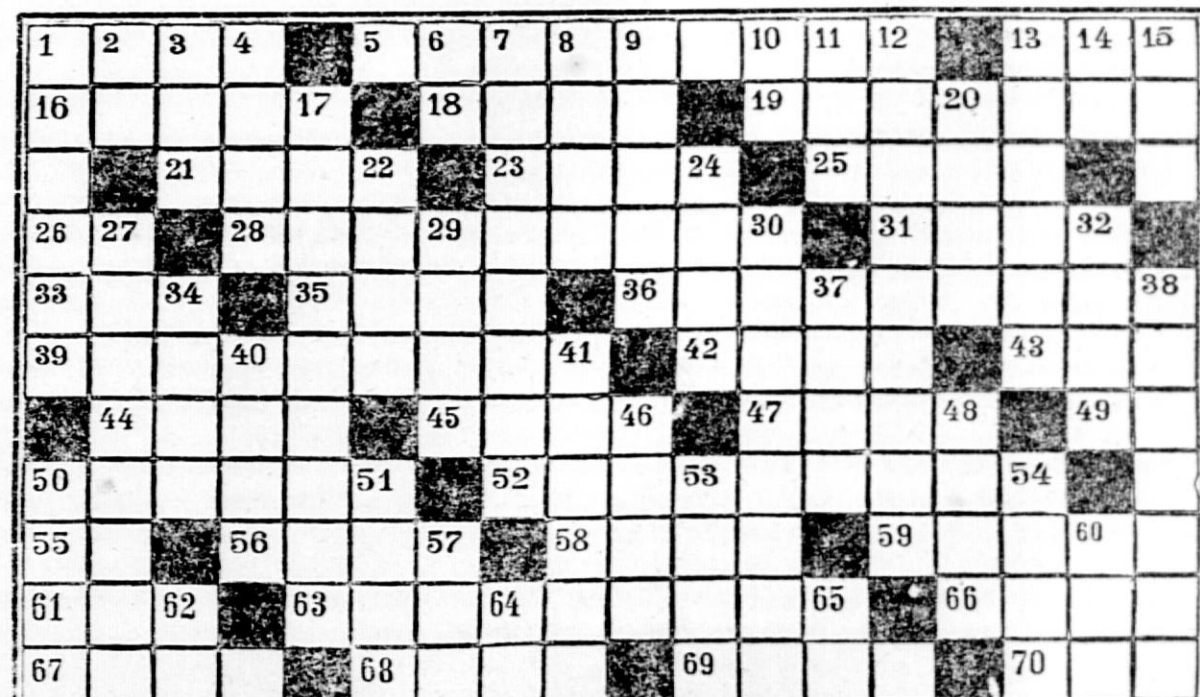
V Severni Aziji živi mongolsko ljudstvo Italmenov, ki se v izdatni meri poslužuje mišjih zrninskih zaloz za obogatitve svojega jedilnega lista. Italmenji ne vedo ničesar o vitaminih, zato pa dobro vedo, da si morajo enolično zimsko hrano osladiti z rastlinskimi prigrizki, da si tako skozi vso dolgo zimo ohranijo zdravje. Pri njih se marljivo gospodinja ne bavi s svojim zelenjadnim vrtnem, marveč hodi v pozni jeseni, preden pomrzne zemlja in zapade sneg, po stopi in išče zaloz, ki so ji miši nanosile za zimo. Predvsem ji gre za neko vrsto čebule, imenovane sarana, ki si jo miši naberejo za zimo. Moramo pa se čuditi smotnosti Italmenov, ki ne oropajo mišje zaloge, marveč nadomestijo odvzeto

čebulo z nekim semenom, da bi miši čez zimo ne poginile od gladi. Čebula sarana rase namreč zelo globoko v zemlji in bi pomenilo nje izkopavanje zelo zamudno delo.

Na podoben način nabirajo Indijanci v Dakoti gomolje neke rastline, sorodne gličinji. Ker pa te rastline rasejo le zelo daleč druga od druge, se človek tudi v tem primeru poslužuje mišjega nagona po zbiranju rastlinskih zaloz. Indijanci gre in pobere iz teh zaloz gomolje, ki jih potrebuje za hrano, toda pri tem postopa premišljeno in ne uničuje svojega pomočnika. Namestu gomoljev mu nasuje v jame turščice, ki je sam pridelal z manjšim trudom, kakor bi ga moral vložiti v iskanje omenjenih gomoljev.

Ta dva primera kažeta, kako smotno je to sožitje med človekom in mišjo. Visoko prosvetljeni belokozci bi najbrže ne imeli enake pametne spoznavosti kakor jo imajo omenjeni divjaki.

Križanka štev. 41

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. pisalna potreščina, 5. razgledan, 13. orožje, 16. določene darve, 18. drža, obnašanje, 19. evropska država, 21. bog starih Grkov, 23. možko ime, 25. pokrajina v Grčiji, 26. kralica za železniško postajo, 28. vladati, predsedovati, 31. pašniška rastlina, 33. enota mehanične delovne sile, 35. materin drugi mož, 36. zvezd, za vse se zanimajoč, 39. nenaklepen, slučaj, 42. listnata drevesa, 43. grška črka, 44. ravan, gladina, površina, 45. rumunsko mesto, 47. zemeljski jezik v morje, 49. igralna karta, 50. lesena zgradba, 52. pristati z letalom, 55. del kolesa, 56. gospodinske potreščine, 58. prihodnji (srh.), 59. iznajditeljski dinamita, 61. poštar, prenašalec sporočil, 63. pojem višjega računstva, 66. obrok hrane (množ.), 67. pokrajina v Zadnji Indiji, 68. so jo doslej jedli edino Izraelci, 69. koletdar, letopis, 70. zgodov.

Navpično: 1. gibčen, elastičen, 2. vzkliz, 3. predlog, 4. žito, 6. v grapi, 7. aparat za merjenje uporabljene vode (dvojni), 8. svetopisemska oseba, 9. zdravnik, 10. osebni zaimek, 11. grška boginja, 12. najavljen, prerokovan, 13. prazno besedičenje, nabuhlo govorjenje, 14. vzkliz, 15. dvojica, 17. prometno sredstvo, 20. madeži, drugobarvne proge, 22. reka na Primorskem (množ.), 24. državni proračun, 27. premečen, prestavljen, 29. enota evropske valute, 30. mirven, preprost, ljubeč, 32. sorodnica, 34. pokvarjen, nezdrav, 37. osje gnezdo, 38. uveljavljajoč svojo voljo s silo, 40. obvestilo, sporočilo (franc.), 41. našene, napodi, 46. sorodniki, 48. majhna celina, 50. kmetijsko orodje, 51. snovni delec, 53. žensko pokrivalo, 54. cigareta, 57. turški fevdalec, 60. žensko ime, 62. francoski spolk, 64. v rani, 65. pogosta besedica v priprskem narečju.

Rešitev križanke štev. 40

Vodoravno: 1. Koprivnica, 9. Kototan, 16. Solčava, 18. porota, 19. so, 21. Joana, 22. zli, 24. galop, 25. Eva, 27. ksl, 28. tleča, 30. laso, 31. bema, 33. pragovi, 35. en, 36. si, 38. orator, 39. za, 41. se, 43. robijaš, 46. leto, 48. Hood, 51. Debar, 52. med, 54. Hun, 55. Aston, 57. Don, 58.

Rešitev zlogovnice štev. 40

1. Kredarica, 2. Dedno polje, 3. otava, 4. Rapallo, 5. dromedar, 6. Rojinje, 7. upnik, 8. Gvatemala, 9. Edvin, 10. memorandum, 11. Una, 12. Jesenice, 13. Aleksandrija, 14. Muljava, 15. ošpice, 16. krokodil. Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

Schriftleiter - Urejuje: Rudolf Ozm. - Für Narodna tiskarna A. G. als Druckstelle

Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. - Für den Inseratentell

verantwortlich - Za Inseratni oddelček odgovarja: Ljubomir Volčič.

Vladimir M.:

Slovo

»Ne morem več,« mi je govoril z mrtvaškim glasom, »ne morem.«

Sedela sva za mizo v zakatni pivnici in počasi skala pristno črno vino. Bila je že pozna noč in gostje so bili že skoraj vsi odločevali domov.

Vznenmirjeno sem ga pogledal.

»Da,« je nadaljeval, »res ne morem. Že trideset pet let živim to življenje, ki prav za prav ni življenje. Zato sem se odločil... Vzel bom slovo od tega življenja, za vedno...«

Obmolnil je. Naglo je spraznil zvrhano čašo in pogled mu je blodil v tla.

Tudi jaz sem dvakrat, trikrat potegnil, potem se mi je zasmilil Res sva dolgo vrsto let fantovala, skupaj žela uspehe in neuspehe, nikdar pa se ni bil tako presunjen. Pa menda ne misli resno? Previdno sem mu hotel potipati obisti.

»Nikar prenačaj, prijatelj,« sem polzkusil s pomirjevalnim glasom, »tudi najmanjša odločitev ima lahko usodne posledice, če ni premišljena. Zato moraš preudariti...«

»Saj sem že!« me je nestrpno prekinil. »Do dna temeljito sem vse premislil in izprevidel, da nikakor ne morem več. Ne morem. Tako že ne...«

Oh, to življenje!... Človeka ubija... Pa kaj bi še čakal? Ali nisem dovolj odlašal?

Uporno me je pogledal in trmasto nadaljeval s svojo filozofijo.

»To življenje... Ali je to sploh življenje? Da prazniva polne čaše in jih prazne spet polniva? Da poseda cigarete in smotke... Da poseda pozno v noč v tej ali oni pivnici... Čemu vse to?... Čemu, ko se lahko rešim tega nemogočega, pustega, praznega, jalovega, nesmiselnega in dolgočasnega, naravnost strašnega življenja...«

»Pa česa ti manjka?« sem ga prekinil že ozlovoljen. »Saj imaš dobro službo in še boljso plačo, živiš zavidevno vredno življenje. Vestno opraviš tistih nekaj ur službe, potem pa delaš, kar te je volja. Sport, knjige, kino, gledališče, umetnost in ženske so ti čez mero na razpolago... Kaj bi še hotel?«

Pogledal me je s kalnimi očmi.

»Vidim, da nimaš niti trohice razumevanja zame,« je potrto rekel. »In vendar je res, kar sem povedal. Sem se že odločil. Jutri bo izvršeno dejstvo. Jutri bom stopal v novo lepše življenje... In spremljal me bo moj življenjski angel, deviško lep, ves v belem oblaku... Nikdar več se ne bom vrnil... Česa še hočem, praviš? Miru... samo miru...«

Pomolčal je, da je lahko izpraznil drugo čašo in napolnil tretjo, mene pa je mrzlo obilo po potnem hrbtu.

»Nikdar več se ne bom vrnil,« je nadaljeval s počitnim glasom. »Nikdar več ne bom sedel v tej pivnici. Nikdar več ne bova kramljala, srkajoč pristno črno vino, nikdar več biljardiral... Vse svoje spomine, lepe in nelepe na dosedanje življenje bom ponesel seboj. Ti, prijatelj, pa boš kmalu pozabil name. Stavim, da niti za mojim pogrebom ne boš šel, ko me bodo pokopavali...«

»Nikar tako,« sem ga užaljen in resnično ogorčen prekinil. »Ne žali me, saj veš, da sva se zmeraj dobro razumela. Če bi ne bil možki, bi se zaradi tebe sedaj razjokal, verjeti.«

Lastne besede so me ganile, da sem moral z novo čašo pomiriti jok, ki mi je hotel stisniti grlo.

Ganilo so tudi njega. Bolestno me je pogledal in iz oči sta mu zdrsnili debeli solzi po rdečih licih...

Natočil je čaši. Potem me je objel in poljubljal na čelo. Izpila sva v dušku.

»Za slovo,« je pristavil s skrhanim glasom. »Jutri me ne bo več. Če me boš kdaj srečal, me ne boš smel več poznati, ker moja bodoča žena zahteva, da naredim čez preteklost križ...«